

Sudjeluju li
građani u BiH
u procesima
donošenja
odluka?

Rezultati akcijskog istraživanja
o praksi sudjelovanja organizacija civilnog društva u
donošenju odluka na lokalnoj razini u Bosni i Hercegovini

Impresum

Izdavač

ODRAZ – Održivi razvoj zajednice, Zagreb
e-mail: odraz@odraz.hr

Autorice

Lidija Pavić-Rogošić , ODRAZ
Ivana Sesar (obrada podataka)

Suradnik

Omir Tufo, CPCD, Sarajevo

Grafičko oblikovanje

Ksenija Vidović Vorberger, ODRAZ

Tisak

Print-Express d.o.o.

Naklada

150 primjeraka

Istraživanje je financirala Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva. Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost autorica i nužno ne izražava stajalište Nacionalne zaklade.

Napomena

Publikacija je napisana na B/H/S jezicima, ovisno o autorima i izvorima tekstova.

CIP zapis dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu
pod brojem 889307
ISBN 978-953-7765-05-7

Listopad / Oktobar 2014.

Vodič u elektroničkom izdanju dostupan je na mrežnim stranicama:
www.odraz.hr
www.cpcd.ba

Sudjeluju li građani u BiH u procesima donošenja odluka?

{ Rezultati akcijskog istraživanja o praksi sudjelovanja organizacija civilnog društva u donošenju odluka na lokalnoj razini u Bosni i Hercegovini }

Sadržaj

Uvod	1
O istraživanju	3
Prijašnja istraživanja u Bosni i Hercegovini	7
Rezultati istraživanja	13
<i>Stavovi organizacija civilnog društva</i>	13
<i>Stavovi jedinica lokalne uprave i samouprave</i>	26
Koristi od sudjelovanja OCD-a i građana u odlučivanju	34
Razine uključivanja OCD-a i građana u odlučivanje	35
Zaključak	37
Primjeri dobre prakse	38
Popis organizacija koje su sudjelovale u istraživanju	42
Literatura	44

Uvod

Cilj ovog akcijskog istraživanja bio je ispitati praksu savjetovanja u postupcima izrade i praćenju provedbe planova, programa i drugih akata na lokalnoj razini u Bosni i Hercegovini; percepciju organizacija civilnog društva i jedinica lokalne samouprave o suradnji te dati preporuke za poboljšanje procesa. Želja partnera na projektu je bila da se provođenjem ovog akcijskog istraživanja među sudionicima projekta **'Mladi i javne politike'** osvijesti razina sudjelovanja, kvaliteta suradnje između javnog i civilnog sektora te zajednički promisli što treba poboljšati. Nadamo se da će temeljem ovog istraživanja sudionici i ispitanici nastaviti s aktivnostima za unaprjeđenje odnosa te kvalitetniju izradu i provedbu programa, planova i propisa u svojim zajednicama.

Istraživanje je provedeno u razdoblju od svibnja do rujna 2014., u sklopu projekta 'Mladi i javne politike'. Nositelj projekta je **ODRAZ-Održivi razvoj zajednice**, a provodi se u suradnji s partnerskom organizacijom **CPCD - Centar za promociju civilnog društva iz Sarajeva**. Projekt traje od 1. siječnja - 31. prosinca 2014., a financira ga hrvatska Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva kroz Program međunarodne suradnje i razvojne podrške.

AKCIJSKO ISTRAŽIVANJE

Način razmišljanja i sustavno procjenjivanje onoga što se događa u zajednici ili nekoj skupini, provedba nekih radnji kako bi se popravilo ili promijenilo stanje ili ponašanje, praćenje i vrednovanje rezultata aktivnosti s izgledom da će ona i dalje imati pozitivne učinke.

Thomson, 1998.

Za razliku od ostalih istraživačkih pristupa, u akcijskim istraživanjima je u centru akcija, tako da prikupljanje podatka služi informiranju sudionika istraživačkog procesa kako bi tijekom cijelog procesa istraživanja mogli unositi potrebe promjene sa svrhom unapređivanja prakse u skladu s postavljenim ciljevima.

U tradicionalnim istraživanjima analiza podataka dobivenih istraživanjem može biti kvalitativna i kvantitativna, ovisno o postavljenim kriterijima. U akcijskim istraživanjima najčešće se koristi kvalitativna analiza.

Akcijsko istraživanje je metoda primijenjenog istraživanja, koja polazi „odozdo“ i „iznutra prema van“, odvija se kroz suradnju i partnerstvo između istraživača, praktičara i drugih dionika, uključujući one koji odlučuju.

... „učenje kroz akciju“ – grupa ljudi identificira problem, pokušava nešto učiniti da ga riješi, prati koliko je njihov trud bio uspješan te ako nisu zadovoljni, pokušava ponovo.

Rory O'Brien, 1998.

Ukratko o projektu “Mladi i javne politike”

Provođenjem ovog projekta željeli smo potaknuti aktivno uključivanje mladih u BiH u procese odlučivanja u područjima važnim za njihov život, zapošljavanje te razvoj zajednice. Također se željelo, prijenosom iskustva iz Hrvatske, upoznati skupinu mladih osoba iz BiH s važnošću njihovog sudjelovanja u oblikovanju, praćenju i analizi javnih politika.

Projektom je predviđen set aktivnosti:

- › **Obuka 20-25 mladih osoba iz BiH** tijekom dvodnevne radionice u Sarajevu, gdje su sudionici stekli osnovna znanja i vještine za aktivno sudjelovanje u oblikovanju politika, o razinama i načinima uključivanja i sl. Mladim sudionicima ukazano je na važnost jačanja društvenog kapitala za postizanje održivijeg razvoja putem međusektorske suradnje. Na treningu je primijenjen interaktivan način rada kao što je rad u malim grupama te prikaz uspješnih primjera.
- › **Akcijsko istraživanje pod vodstvom ODRAZ-a**, kojim se željela ispitati razina uključivanja javnosti u oblikovanje i praćenje javnih politika u BiH na lokalnoj razini te predložiti smjernice za poboljšanje.
- › **Učenje na primjerima dobre prakse u Hrvatskoj**, gdje sudionici imaju priliku susresti se s predstavnicima organizacija koje su aktivno uključene u procese oblikovanja politika (Ured za udruge RH i nekoliko udruga) te upoznali dobre primjere socijalnog poduzetništva u Čakovcu, kao i načine uključivanja u izradu nacрта Strategije socijalnog poduzetništva.

O istraživanju

Polazište

Iskustvo ODRAZ-a, kao i iskustvo CPDD-a nedvojbeno potvrđuje kako su odluke i propisi kvalitetniji i primjenjiviji kada je u postupke njihova promišljanja, izrade i praćenja uključen širi krug dionika. Zbog toga smo i krenuli u ovo istraživanje, kroz koje smo htjeli ispitati postojeće stanje, ali i potaknuti suradnju između civilnog i javnog sektora u zajednicama Bosne i Hercegovine, kako bi se proces sudjelovanja u odlučivanju poboljšao.

ZAŠTO SAVJETOVANJE S GRAĐANIMA I RELEVANTNIM DIONICIMA?

Lokalna samouprava i tijela lokalne vlasti, ali i mjesne samouprave najbliže su građanima. Stoga je njihovo pravo da odlučuju o onim pitanjima koja doslovno određuju kvalitetu života građana – poreznih obveznika. Njihova je pak dužnost da se u organiziranju javnih usluga koje pružaju građanima rukovode ne samo načelima učinkovitosti, ekonomičnosti i svrsishodnosti, već i u tome da javne poslove i usluge organiziraju na optimalan i građanima najprihvatljiviji način. Do optimalnih rješenja u upravljanju lokalnim poslovima nije moguće doći bez konzultiranja građana i njihova potpunog uključivanja u sve vidove i aktivnosti koje se provode u okviru lokalne samoupravne jedinice. Imajući u vidu nedostatak demokratske tradicije i kulture dijaloga na svim razinama, ali i realnu gospodarsku situaciju i sve slabiji fiskalni kapacitet lokalne samouprave, ipak ostaje polazna premisa da su konzultiranje građana, transparentnost u trošenju i raspolaganju proračunskim sredstvima te stalne korekcije svih nepravilnosti, jedini ispravan način djelovanja svake pa i najmanje lokalne jedinice.

VAŽNOST PODIZANJA SVIJEŠTI I EDUKACIJE

Jedan od načina prema afirmaciji savjetovanja i uključivanju građana i njihovih organizacija u odlučivanje lokalnih jedinica, edukacija je svih osoba involviranih u lokalnu upravu i samoupravu o prednostima, značaju i koristima od savjetovanja. Taj iznimno važan proces moraju podržati i lokalni izvršni čelnici, članovi lokalnih predstavničkih tijela, a posebno zaposlenici upravnih odjela i službi u okviru lokalne uprave i samouprave.

Posebna pažnja trebala bi biti posvećena upravo uključivanju građana i njihovih organizacija u procese pripreme i praćenja odluka (npr.: komunikacija s građanima, sudjelovanje građana u procesima odlučivanja i zagovaranje njihovih interesa te uključivanje građana u proračunski proces).

Praksa je pokazala da jedinice lokalne uprave i samouprave relativno rijetko i sporadično uključuju zainteresiranu javnost u procese oblikovanja i praćenja provedbe akata i planova. Savjetovanje sa zainteresiranom javnošću je od iznimne važnosti za podizanje stupnja demokratičnosti i transparentnosti u radu javne uprave, a samim time i kvalitete akata i planova koji se donose na lokalnoj razini. Posredno, ovi postupci utječu na smanjenje troškova koji nastaju zbog nemogućnosti primjene neadekvatnih i neraspravljenih odredbi akata i planova u lokalnim zajednicama.

S druge strane, pitanje sudjelovanja organizacija civilnog društva (OCD) u procesima odlučivanja na lokalnoj razini treba promatrati i kroz prizmu njihova kapaciteta te spremnosti za dostavu konkretnih primjedaba i prijedloga. Iako na općoj razini postoji veliki interes OCD-a za sudjelovanje u predmetnim procesima, često izostaje akcija i dostava konkretnih prijedloga. Poneki OCD-i su često skloni kritizirati određena rješenja, istovremeno ne nudeći kvalitetnija. Proces izrade programa, strategija i drugih akata je složen, zbog čega je nužno uključiti se u njega na kvalitetan i vjerodostojan način te dostavljati kvalitetne i jasne prijedloge.

Metoda istraživanja

Osnovnu skupinu ispitanika su činili sudionici uključeni u projekt 'Mladi i javne politike', ali i njihove suradničke organizacije i predstavnici lokalne uprave i samouprave.

ODRAZ je priredio dvije vrste upitnika, koje je CPCD dostavio sudionicima uključenim u projekt iz civilnog sektora te posebno onima iz lokalne uprave i samouprave. Cilj nam je bio, s jedne strane, izvidjeti s kojim udjelom organizacije civilnog društva (OCD) sudjeluju u procesu oblikovanja i praćenja provedbe planova i drugih akata, koliki su njihovi kapaciteti za uključivanje u predmetne procese te kakav je odnos nadležnih institucija prema njihovom sudjelovanju u predmetnim procesima, s njihove točke gledišta. S druge strane, željeli smo ispitati kakva je percepcija lokalne uprave i samouprave o razini uspostavljene prakse suradnje s OCD-ima i što oni vide kao mogućnost za poboljšanje. Svrha je poboljšanje procesa uspostavljanjem bolje međusobne suradnje što će rezultirati donošenjem kvalitetnijih odluka.

Analizu i interpretaciju rezultata pripremio je ODRAZ. Anketni upitnik sastojao se od pitanja otvorenog i zatvorenog tipa. Statističke metode za obradu pitanja zatvorenog tipa korištene su u svrhu izračunavanja srednjih vrijednosti, a dobiveni rezultati izraženi su u postocima (%) i grafovima. Za pitanja otvorenog tipa koristili smo kvalitativnu analizu odnosno strukturirali smo odgovore prema zajedničkim osobinama.

U istraživanju je sudjelovalo ukupno **25 OCD-a i 13 jedinica lokalne uprave i samouprave** iz različitih dijelova Bosne i Hercegovine (popis organizacija je na kraju ovog dokumenta).

Također smo napravili i kratki pregled sličnih dosadašnjih istraživanja u BiH. Temeljem rezultata priređene su preporuke o potrebnim aktivnostima za poboljšanje stanja za sve dionike procesa.

Karta BiH - Pregled mjesta uključenih u istraživanje

Zahvale

Zahvaljujemo svim organizacijama civilnog društva koje su sudjelovale u projektu i istraživanju - ispunjavanjem anketnih upitnika, sudjelovanjem u radionici i dostavljanjem dodatnih informacija.

Također, zahvaljujemo zaposlenicima jedinica lokalne uprave i samouprave iz BiH, koji su dali osvrt na dosadašnju suradnju s organizacijama civilnog društva te Nacionalnoj zakladi za razvoj civilnoga društva koja je prepoznala važnost projekta i finansijski ga podržala.

Prijašnja istraživanja u Bosni i Hercegovini

U nastavku prikazujemo ukratko **dva istraživanja** koja su provedena u BiH na temu sudjelovanja OCD-a u izradi odluka.

Istraživanje koje je proveo **ACIPS Asocijacija Alumni centra za interdisciplinarnе postdiplomske studije** krajem 2009. i početkom 2010., bavi se sudjelovanjem građana u procesima donošenja odluka na entitetskoj, kantonalnoj i općinskoj razini. **Centri civilnih inicijativa** su 2011. dali ocjenu utjecaja građana na odlučivanje u BiH; pored analize pravnog okvira o sudjelovanju građana, proveli su i istraživanje o iskustvima građana o njihovom sudjelovanju u lokalnom odlučivanju.

{1} Učestvujem, dakle - doprinosim! učešće građana i organizacija civilnog društva u donošenju odluka na entitetskom, kantonalnom i opštinskom nivou vlasti u BiH

Studija, koju je izradio **ACIPS Asocijacija Alumni centra** za interdisciplinarnе postdiplomske studije, bavi se učešćem građana u procesima donošenja odluka na entitetskom, kantonalnom i opštinskom nivou u Bosni i Hercegovini, polazeći od činjenice da je učešće građana osnovni temelj demokratije i polazna osnova za građenje inkluzivnog i pravednog društva. Istraživanje za ovu studiju je izvršeno u periodu od oktobra 2009. do aprila 2010. godine.

Studija je razmatrala razne postojeće mehanizme na entitetskim, kantonalnim i opštinskim nivoima vlasti i to: javne rasprave; inicijative za predlaganje zakona i javna saslušanja. Istraživanje koje je sprovedeno za potrebe studije pokazuje da mehanizmi za učešće građana postoje, ali da se ne koriste dovoljno često. Evidentna je činjenica da ne postoji dovoljno informacija niti razvijena svijest o mogućnostima i vrijednosti učestvovanja kako kod vlasti, tako i kod organizacija civilnog društva (OCD) i građana. Također, primjetno je da institucije vlasti nisu dovoljno otvorene prema novim inicijativama te da je njihov rad u velikoj mjeri netransparentan. Ovome u prilog ide i činjenica da veliki broj građana nije dovoljno upoznat niti koristi Zakon o slobodnom pristupu informacijama, dok institucije vlasti nisu preuzele sve potrebne korake za kreiranje struktura i procedura za adekvatnu implementaciju ovog Zakona.

S druge strane, uprkos postojanju pravnih procedura i mehanizama za učešće građana u procesu donošenja odluka, građani rijetko koriste ove mehanizme.

Primarni razlog za pasivnost građana su socijalne i ekonomske prirode – većina građana u Bosni i Hercegovini se suočava sa siromaštvom, nezaposlenošću i generalnom apatijom, što prouzrokuje marginalizaciju i nedostatak vjere da se situacija može promijeniti njihovim učešćem. Nadalje, građani nemaju povjerenje u mehanizme koji im se nude za uključanje i sumnjaju da svojim učešćem mogu mnogo promijeniti.

Ohrabrujuća je činjenica da organizacije civilnog društva saraduju sa vlastima na svim razinama. Ipak, ova saradnja je najvidljivija i najkvalitetnija na lokalnom nivou i odražava se kroz zajedničke projekte, učešće u cjelokupnom procesu kreiranja i implementacije javnih politika, informisanju i razmjeni iskustava, kao i u pružanju usluga.

ZAKLJUČCI I PREPORUKE

U Bosni i Hercegovini postoje pojedinačni primjeri dobre prakse koji se baziraju na razumijevanju, toleranciji i razvijanju partnerstva i međusobnom uvažavanju, no i dalje generalno postoji netrpeljivost i animozitet između ova dva sektora (civilnog i javnog), uglavnom motivisano mnogim predrasudama i stereotipima o kvaliteti posla koji i jedna i druga strana obavljaju te o njihovim stvarnim interesima i ciljevima.

Iako mehanizmi postoje na svim nivoima vlasti, podaci ovog istraživanja ukazuju da je saradnja i učešće trenutno najrasprostranjenije na lokalnom nivou, mada i u opštinama ima jako puno prostora za poboljšanje i povećanje transparentnosti u radu. Studija je dala i osnovne preporuke za promjene i poboljšanja koja bi trebalo ostvariti u institucijama vlasti da bi se ostvario cilj adekvatnog učešća i kreiranja politika, strategija i mjera koje odgovaraju potrebama i zahtjevima građana kao krajnjih korisnika. Promjene i napredak je također važno napraviti i kad je riječ o nivou učešća građana i OCD-a u procesima donošenja odluka.

PREPORUKE ZA INSTITUCIJE VLASTI

- › **Uraditi izmjene poslovnika o radu skupština u smislu izmjena odredaba koje se odnose na održavanje javnih rasprava**, kako održavanje javne rasprave ne bi zavisilo od procjene donosioca odluka koji su to zakoni od posebnog interesa za građane i od njihove volje za provođenje javnih rasprava. Stoga je neophodno u poslovniciima definirati koje su to tačno oblasti za koje je provođenje javne rasprave obavezno
- › **Kreiranje harmoniziranog pravnog okvira i uvođenje novih mehanizama za uključivanje građana u procese donošenja odluka** na raziličitim nivoima vlasti. Ovakva praksa bi olakšala razumijevanje sistema donošenja odluka i doprinijela, kako poboljšanju percepcija građana o radu skupština i vlada, tako i opštoj efikasnosti, transparentnosti i odgovornosti vlasti te otvorila mogućnosti horizontalne i vertikalne saradnje.

Predloženo je donošenje **Pravila o konsultacijama u izradi pravnih propisa**, koja bi omogućila da građani imaju priliku davati svoje komentare i prijedloge na sve nacрте zakona koje resorna ministarstva na nižim nivoima vlasti donose. Naime, sukladno Pravilima o konsultacijama, ministarstva bi bila u obavezi prije nego što upute zakon u dalju parlamentarnu proceduru da obave proces konsultacija koji u svom najužem obliku podrazumijeva objavljivanje nacрта zakona na službenoj stranici ministarstva i ostavljanje roka od 30 dana svim zainteresovanim građanima i OCD-ima da daju svoje komentare.

U svom širem obliku, proces konsultacija predviđa organizovanje okruglih stolova i foruma o pojedinim zakonskim aktima koji su u fazi izrade.

- › **Imenovati koordinatora javnih rasprava** Po uzoru na državni nivo gdje postoji koordinator za proces konsultacija, potrebno je odrediti jednu osobu unutar svake vlade i pojedinog ministarstva, kao i skupštine koja bi koordinisala provođenje svih javnih rasprava. Koordinator javnih rasprava bi bio zadužen za provođenje cjelokupnog procesa javnih konsultacija, prikupljanja komentara i njihovo grupisanje i dostavljanje na analiziranje radnoj grupi za izradu nacrtu zakona.
- › **Izrada baze podataka ili liste organizacija** Primjeri dobre prakse u razvijanju saradnje pri izradi nacrtu zakona pokazali su da je prilikom izrade zakona i održavanja javnih rasprava veoma učinkovit metod upućivanja ciljanih poziva od strane organa koji provodi javnu raspravu onim organizacijama čiji profil djelovanja odgovara tematskoj oblasti koju predloženi nacrt zakona tretira.
- › **Intenzivnije provođenje javnih saslušanja** Imajući u vidu vrijednost javnih saslušanja u smislu dobijanja ekspertnih mišljenja i doprinosa dizajniranju politika i zakona posebno je bitno insistirati na efikasnijem provođenju javnih saslušanja.
- › **Uključivanje građana u ranoj fazi izrade zakona i informiranje o planovima rada i normativnih aktivnosti vlada** Od izuzetnog značaja je osiguravanje uključivanja građana u ranijoj fazi izrade zakonskih akata i kreiranja politika, jer jedino na taj način doneseni akti mogu adekvatno odgovoriti potrebama ciljnih populacija, kao i odgovoriti zahtjevima demokratskog i uključujućeg društva. Da bi građani bili obavješteni o normativnim aktivnostima pojedinih vlada, godišnji planovi rada moraju biti objavljeni na internetskim stranicama, sa jasnim pregledom normativnih aktivnosti i preciziranim vremenskim okvirom. Ovo daje prostora i vremena organizacijama i građanima da se adekvatno pripreme za pojedine normativne aktivnosti koje su njima od značaja te da organiziraju i rasporede svoje unutarnje kapacitete.
- › **Povećati transparentnost i otvorenost vlada i skupština na svim nivoima** Vlade i skupštine moraju biti otvorenije i transparentnije u svom radu te stalnim ažuriranjem svojih internetskih stranica i postavljanjem pregleda godišnjih planova rada, poziva, itd. te tako omogućiti građanima lakši pristup informacijama i bolju upoznatost sa njihovim aktivnostima.
- › **Razviti i povećati svijest u vezi sa saradnjom sa civilnim društvom** Entitetske, kantonalne i opštinske vlasti se trebaju više otvoriti prema ideji saradnje sa civilnim društvom na polju izrade politika i postati svjesniji prednosti koje sa sobom ovakva saradnja nosi. Ovo se može postići na način da se predstavnicima vlasti predoče, s jedne strane obaveze i zahtjevi koje im se postavljaju od strane Evropske unije na putu ka njenom približavanju i ostvarivanju standarda dobrog upravljanja i generalno ostvarivanja saradnje sa civilnim društvom na svim nivoima, a s druge strane da im se bolje približe prednosti koje proizlaze iz većeg uključivanja građana u procese odlučivanja, u smislu efikasnijeg formulisanja javnih politika kako bi iste što bolje reflektovale aktuelne potrebe društva.

PREPORUKE ZA OCD-E I GRAĐANE

- › **Razvijanje informativnih i zagovaračkih kampanja o već postojećim mehanizmima za učešće građana u procesima donošenja odluka, kao i onima koji još uvijek nedostaju.** Potrebno je ulaganje napora na upoznavanju kako građana, tako i državnih službenika u ministarstvima i poslanika u parlamentima o dostupnim mehanizmima za učešće građana i načinima njihovog korištenja, kao i o rezultatima koji se mogu postići većim uključenjem građana u procese donošenja odluka. Ovaj bi proces trebale voditi domaće organizacije u saradnji sa organima vlasti.
- › **Zauzimanje proaktivnijeg stava građana po pitanju učešća u procesima odlučivanja** Građani i organizacije civilnog društva trebaju zauzeti proaktivniji stav i pratiti zakonodavne aktivnosti entitetskih, kantonalnih i opštinskih ministarstava kako bi bili u mogućnosti da adekvatno i na vrijeme reaguju i nametnu se u tom procesu. Također, građani i organizacije se trebaju bolje upoznati sa mehanizmima koji im stoje na raspolaganju i koristiti ih u većoj mjeri. Samo onda kada shvate da svojim proaktivnijim stavovima mogu uticati na kvalitet života u zajednici i doprinijeti promjenama, tada će i biti spremniji da se više angažuju u donošenju odluka.
- › **Organizovati sistematsku i kontinuiranu edukaciju OCD-a o procesu izrade i učešća u donošenja propisa** Neophodno je raditi na kontinuiranoj edukaciji OCD-a i građana o procesu izrade i donošenja propisa, fazama procesa, terminologiji, nadležnim tijelima i njihovim ulogama te mogućnostima uključivanja.
- › **Organizovanje koalicija organizacija civilnog društva sa ciljem uticanja na konkretne procese donošenja odluka** Stvaranje koalicija (formalnih i neformalnih) organizacija civilnog društva u svrhu uticanja na konkretne procese odlučivanja pokazalo se veoma učinkovitim. Koalicije koje su formirane oko jedne konkretne ideje povećavaju uticaj i kredibilitet zagovaračke kampanje te je takva poruka jača u odnosu na poruku i kampanju koju provodi jedna organizacija, dok su ciljevi koji se žele postići na taj način značajno ostvariviji.
- › **Razvijanje istraživačkih i analitičkih sposobnosti** U praksi je dokazano da samo organizacije koje se profesionalizuju u svojoj oblasti i koje svoje zahtjeve baziraju na provedenim istraživanjima i urađenim analizama mogu biti shvaćene kao ravnopravan partner u procesima donošenja odluka i kreiranju politika od strane organa vlasti. Snažnim argumentima zasnovanim na podacima dobivenim iz istraživanja i analiza, organizacije mogu da izvrše snažan pritisak na organe vlasti i navedu ih da djeluju u željenom smjeru.

{2} Izvještaj o stanju učešća građana u procesima odlučivanja u BiH za 2011. godinu

Centri civilnih inicijativa su procjenjujući percepciju i iskustva građana i javnih službenika u vezi sa praksom vlasti u uključivanju građana, kao i promjene pravnog okvira, dali ocjenu uticaja građana na odlučivanje u BiH. Pristup je imao dva ključna pravca: analiza pravnog okvira u vezi učešća građana i istraživanje iskustava građana o njihovom učešću u lokalnom odlučivanju.

U Izvještaju se navodi da se već godinama očekuje značajniji pomak naprijed u uključivanju građana u procese odlučivanja od strane lokalnih vlasti u BiH, ali je taj pomak izostao i 2011. godine.

Jednostavno rečeno, građani u BiH i dalje nisu partneri svojim izabranim predstavnicima u kreiranju javnih politika, iako je razvijanje partnerskih odnosa sa građanima česta tema javnih nastupa izabranih predstavnika vlasti u BiH. Podaci za 2011. govore da deklarativno zalaganje vlasti za uključivanje građana i razvijanje tzv. participatorne demokratije, nema svoju projekciju u praktičnom radu vlasti te u stvarnosti građani gotovo da nemaju nikakav uticaj na odlučivanje.

Prema nalazima ovog Izvještaja, iako građani kao glavni mehanizam učešća prepoznaju mjesnu zajednicu (blizu 70% anketiranih), vlasti nisu ništa uradile na reformi mjesne zajednice koja svojom zastarjelom ulogom i koncepcijom postaje dio problema učešća građana, a ne dio rješenja.

U 2001., samo 26,5% građana vjerovalo je u rad lokalnih vlasti, 47,6% građana je bilo zadovoljno radom vlasti, a pitanje egzistencije je bilo ključna za gotovo 70% građana da bi se uključili u procese odlučivanja.

S druge strane, blizu 23% službenika smatralo je da građani usporavaju proces donošenja odluka, a sličan je procenat službenika smatrao nepotrebnim učešće građana u odlučivanju. Javni službenici su i veoma slabo informisani o realnim potrebama i stavovima građana u vezi sa njihovim učešćem u odlučivanju – samo je 32% službenika smatralo da je mjesna zajednica glavni mehanizam učešća građana, za razliku od 68% građana koji tako misle. Nadalje, 80% službenika ima povjerenje u rad lokalnih vlasti, za razliku od 26.5% građana. Takođe, 83% ispitanih službenika smatra da su građanima jako dobro ili zadovoljavajuće dostupne informacije o načinima učešća, a istovremeno građani navode kao glavni razlog za uključivanje u donošenja odluka – želju za boljim informisanjem (27,4% građana).

PREPORUKE

Nalazi ovog Izvještaja o stanju učešća građana u procesima odlučivanja za 2011. pokazali su potrebu hitne reakcije vlasti BiH, kako u pravnom tako i praktičnom segmentu. Potreba za promjenama je očigledna zbog postojanja praznog prostora između, sa jedne strane, želja građana da budu više i bolje informisani kao i da značajnije učestvuju u procesima odlučivanja (i to primarno kroz mjesne zajednice) i, sa druge strane, manjka realne otvorenosti vlasti kao i nedovoljne efikasnosti mjesnih zajednica kao i mehanizma učešća građana.

Preporuke za poboljšanje se primarno tiču modernizovanja postojećih mehanizama učešća građana kako bi zaista služili svojoj svrsi, kao i osposobljavanja građana i vlasti/službenika za efikasniju međusobnu komunikaciju i saradnju. Dani su i neki konkretni prijedlozi:

- › Donijeti i provesti višegodišnju strategiju edukovanja građana (ali i javnih službenika) o pitanjima učešća građana u procesima odlučivanja sa jasnim ulogama svih nivoa vlasti u provođenju te strategije, a koja će uključiti neformalnu edukaciju (kampanje, brošure, seminare), kao i kvalitetniji obrazovni portfolio u srednjim školama i fakultetima u smislu da učenici dobiju više informacija o ulozi građana (dakle svojoj) u donošenju odluka i upravljanju društvom,
- › Ojačati transparentnost odlučivanja (posebno u procesu planiranja budžeta opština) većom dostupnošću informacija za građane te poboljšati Zakon o slobodi pristupa informacijama (predvidjeti odgovornost i sankcije za neprovođenje odredbi) te institucionalno unaprijediti javnost rada skupština – posebno propisati oblasti u kojim je obavezno provoditi javne rasprave te postupanje sa nalazima javnih rasprava (povratno informisanje predlagača itd.),
- › Uskladiti postojeći zakonski okvir u oblasti učešća građana.

Rezultati istraživanja

Stavovi organizacija civilnog društva

U analizu stavova organizacija civilnog društva (OCD) o suradnji s organima lokalne uprave i samouprave u Bosni i Hercegovini uključeno je **25 pristiglih upitnika**.

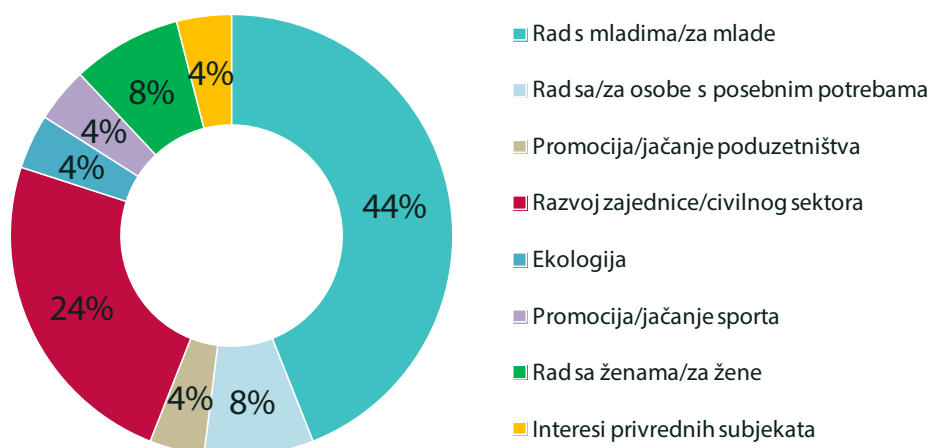
KAPACITETI ORGANIZACIJA CIVILNOG DRUŠTVA

Na početku smo htjeli ispitati kapacitete organizacija koje su dostavile upitnik.

Zaposlenost u organizaciji		Broj volontera u organizaciji	
Broj zaposlenika	Broj ispitanih organizacija	Broj volontera	Broj ispitanih organizacija
bez zaposlenika	16	bez volontera	3
1-5	9	1-5	8
6-10	-	6-10	4
11 i više	-	11 i više	10

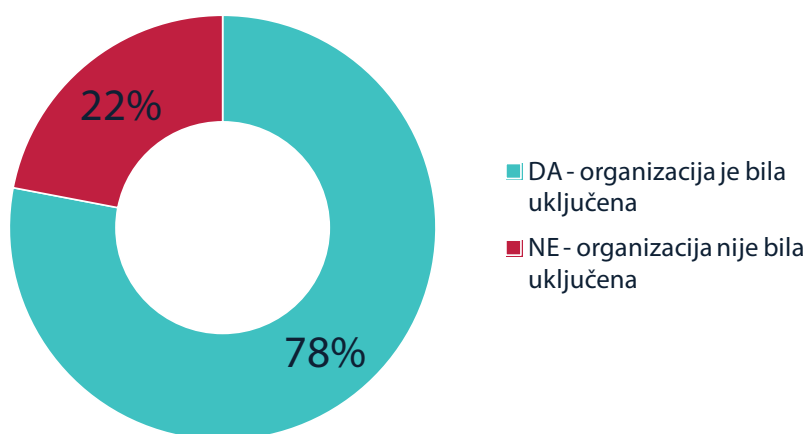
Podaci pokazuju da sve ispitane organizacije imaju do pet zaposlenih osoba, s tim da **16 organizacija navodi da nemaju niti jednu zaposlenu osobu. Najveći zabilježeni broj zaposlenih u organizaciji je četiri**; taj broj su u svojim anketama navele dvije organizacije. Prosjek zaposlenih osoba za sve organizacije u istraživanju iznosi **0,84**. Navedeni manjak zaposlenih nadoknađuju volonteri. Osam organizacija je navelo da ima ispod pet volontera, četiri organizacije imaju 6 – 10 volontera, dok 10 organizacija navodi više od 11 volontera u svojim anketama. Najveći zabilježeni broj volontera u jednoj organizaciji je 120. Tri organizacije navode da nemaju volontera.

{ Područje djelovanja udruge }

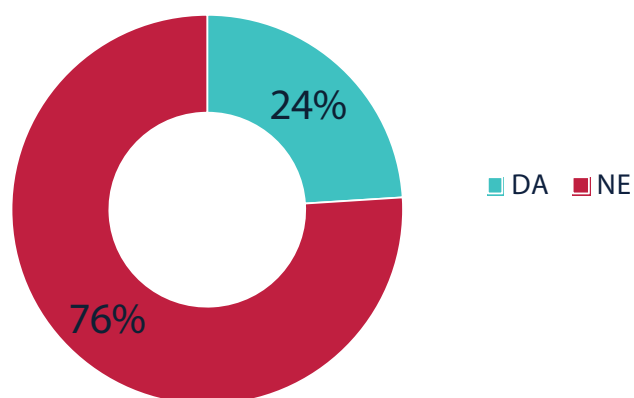
Uzevši u obzir da se ovaj projekt bavi mladima i javnim politikama, najveći broj anketiranih organizacija kao svoje primarno područje djelovanja navodi rad s mladima i za mlade. Drugo najčešće područje djelovanja je rad s ciljem razvoja zajednice odnosno civilnog sektora. Potrebno je naglasiti da većina anketiranih organizacija pokriva više područja djelovanja, ali se za potrebe ovog istraživanja navodila jedna djelatnost koja se iz opisa navedenog u anketi pod svrhom i područjem djelovanja mogla okarakterizirati kao primarna.

{ Uključenost OCD-a u izradu planova i akata u koje je, prema njihovoj procjeni, trebala biti uključena javnost }

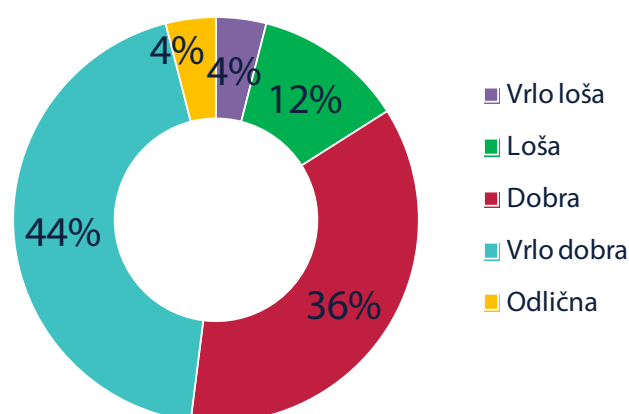
19 organizacija je ukupno navelo 36 planova i akata u koje je, prema njihovoj procjeni, trebala biti uključena javnost. Navedeni se dokumenti odnose na različite strategije i planove vezane uz razvoj općina i pripremu njihovih budžeta te javnih politika koje se odnose na mlade, kulturu, zaštitu okoliša, ravnopravnost spolova, volonterstvo i dr. Od svih 36 navedenih planova i akata u izradu 78% njih su bile uključene organizacije civilnog društva.

{ Financijska potpora u 2013. godini (domaći i strani donatori) }

Šest organizacija (24%) je navelo da je u 2013. godini zaprimilo financijsku potporu od domaćih i stranih donatora. Prosjek zaprimljenih donacija iznosi 7.550 KM. Najveća zabilježena donacija iznosi 25.941 KM, dok je najmanji zabilježen iznos 800 KM.

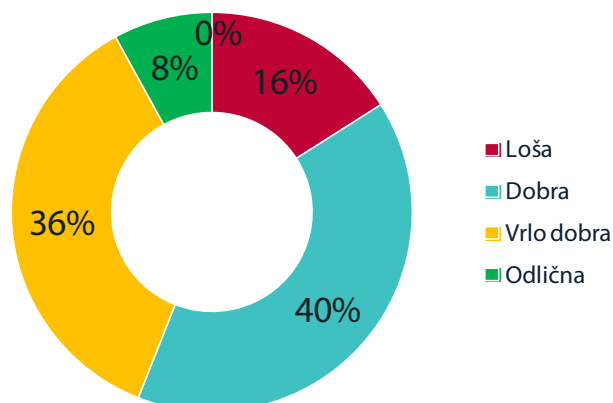
{ Procjena razine informiranosti OCD-a o procesima izrade i praćenja planova i akata }

Čak 48% anketiranih organizacija procjenjuje razinu informiranosti organizacija civilnog društva o procesima izrade i praćenja planova i akata vrlo dobrom (44%) ili odličnom (4%). S druge strane, 16% organizacija smatra da je razina informiranosti loša (12%) ili vrlo loša (4%). Članice iz Udruženja građanki Grahovo se informiraju kroz praćenje svake sjednice općinskog vijeća, dok Organizacija kreativnog okupljanja Nevesinje pohvaljuje komunikaciju s lokalnom upravom te dodaje kako su redovito informirani o svim procesima koji se događaju u lokalnoj zajednici. Udruga žena „Calendula“ također naglašava kvalitetu komunikacije s vijećnicama iz Općinskog vijeća Bosansko Grahovo.

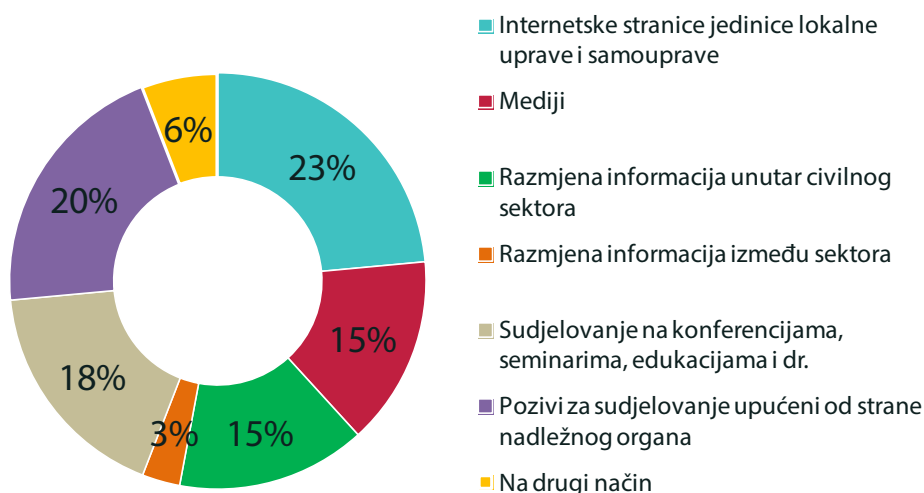
S druge strane, Udruženje paraplegičara, oboljelih od dječje paralize i ostalih tjelesnih invalida regije Doboj navodi da vrlo malo informacija dobivaju od lokalne uprave. Najviše informacija dobivaju od drugih organizacija civilnog društva putem njihovih glasila, web stranica i sl. Udruženje volontera „Zajedno bolji“ smatra da je potrebna veća uključenost civilnog sektora u same procese izrade i praćenja planova i akata.

{ Procjena razine znanja zaposlenika i volontera OCD-a o procesima izrade, donošenja i praćenja planova i akata }

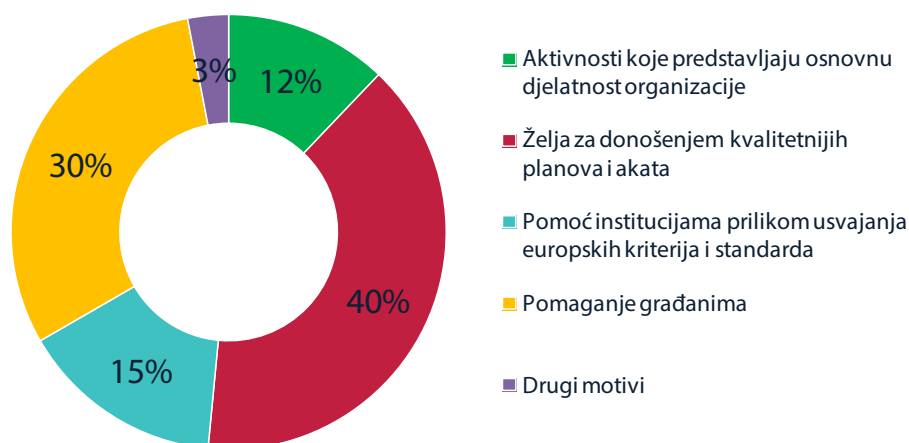
Većina organizacija procjenjuje razinu znanja zaposlenika i volontera organizacija civilnog društva o procesima izrade, donošenja i praćenja planova i akata između 'dobre' i 'vrlo dobre' razine. Niti jedna organizacija nije ocijenila razinu znanja svojih zaposlenika i volontera vrlo lošom, dok 16% organizacija smatra da je razina znanja loša (četiri anketirane organizacije). Pet anketiranih organizacija je naglasilo da su njihovi volonteri educirani za procese izrade, donošenja i praćenja planova i akata kroz edukacije ili praksu te da postoji stalan trud za podizanjem kompetencija i stjecanjem novih znanja.

{ Najčešći izvori prikupljanja informacija o postupcima izrade pojedinih planova i akata }

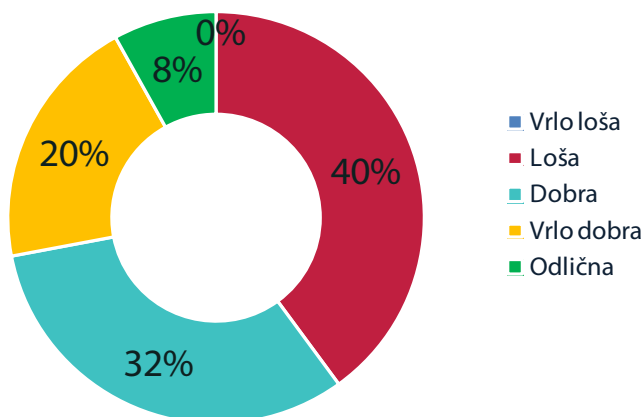
Najčešći izvori informiranja organizacija civilnog društva su internetske stranice jedinica lokalne uprave i samouprave te pozivi za sudjelovanje upućeni od strane nadležnih institucija. Nakon njih dolazi sudjelovanje na seminarima, konferencijama te mediji i razmjena informacija unutar civilnog sektora, s jednakim udjelom od 15% za svaki izvor. Potrebno je naglasiti vrlo slabu razmjenu informacija između sektora (3%), iako se među drugim načinima prikupljanja informacija (6%) navodi većinom neslužbena komunikacija s predstavnicima administracije kroz neformalna druženja, kave i privatne razgovore.

{ Najvažnija motivacija za sudjelovanjem OCD-a u postupku izrade planova i akata }

Među najvažnijim razlozima motivacije za sudjelovanjem OCD-a u postupku izrade planova i akata na prvom se mjestu ističe želja za donošenjem kvalitetnijih planova i akata. Na drugom mjestu je pomaganje građanima, a na trećem pomoć institucijama prilikom usvajanja europskih kriterija i standarda. Na kraju su aktivnosti koje predstavljaju osnovnu djelatnost organizacije te drugi motivi. Pod drugim motivima izdvajamo: (1) sugestije zaposlenicima organa lokalne uprave i samouprave koji nisu dovoljno educirani za poslove koje obavljaju, (2) praćenje transparentnosti rada lokalne uprave i (3) zastupanje interesa i ostvarivanje boljih uvjeta za same članove OCD-a.

{ Procjena kvalitete informiranja o postupcima izrade planova i akata od strane uprave i samouprave u pogledu pravovremenosti, dostupnosti i sadržaju informacija }

Organizacije civilnog društva smatraju da ih lokalna uprava i samouprava većinom loše informira o postupcima izrade planova i akata u pogledu pravovremenosti, dostupnosti i sadržaju informacija. Dio organizacija smatra da je razina informiranja ipak kvalitetna – 32% ju ocjenjuje kao dobru, dok ju 20% ocjenjuje kao vrlo dobru. No, nužno je poboljšati kvalitetu međusektorske komunikacije.

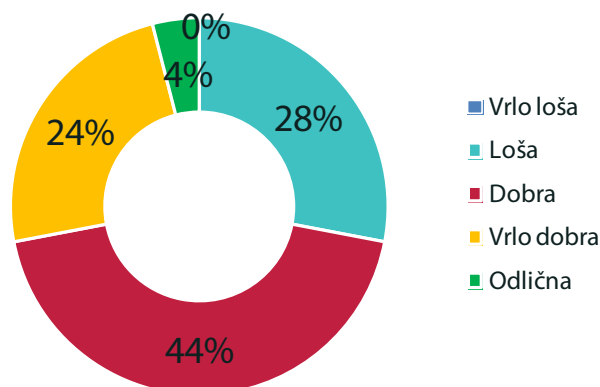
To je vidljivo i iz dodatnih komentara OCD -a:

„Da ne pratimo medije, da oni koji imaju Internet ne traže informacije putem web stranice lokalne uprave i da nas povremeno ne informiraju drugi OCD-i ne bismo imali kvalitetne informacije u potpunosti. Prije 2013. bila je puno bolja suradnja.“

„Građanima uopće nisu dostupne informacije o radu lokalne uprave.“

SURADNJA S IZVRŠNIM ORGANIMA LOKALNE UPRAVE I SAMOUPRAVE

{ Procjena suradnje OCD-a s izvršnim organima u postupcima izrade plaova i akata }

Suradnja OCD-a i izvršnih organa je uglavnom ocijenjena kao dobra, premda ima dosta loših ocjena, kao i vrlo dobro procijenjene suradnje.

Neki od dodatnih komentara potvrđuju raznovrsnost procjena:

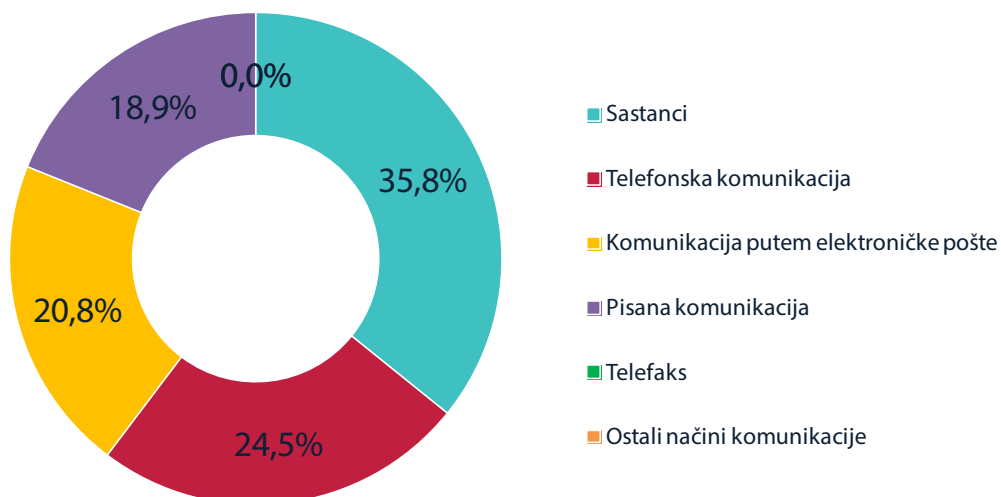
„Prisutno je ignoriranje od strane lokalne vlasti, prvenstveno načelnika i par službenika/ca iz administracije.“

„Udruženje je informirano, ali nije u mogućnosti sudjelovati u postupcima izrade akata.“

„Do 2013. godine naša organizacija je bila uključena u izradu, ali ne i praćenje primjene, strateških dokumenata, politika i drugih akata. Ta suradnja je bila na prilično visokom nivou, više nego dobra.“

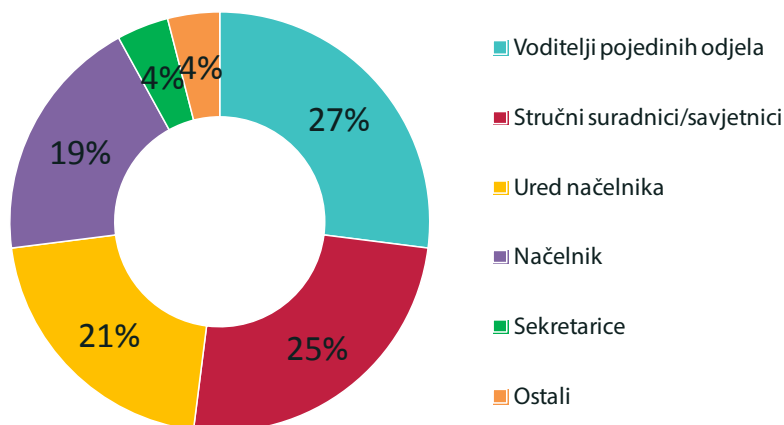
Ovi odgovori upućuju na neujednačenost prakse na području BiH u ovim procesima.

{ Načini komunikacije s izvršnim organima na lokalnoj razini }

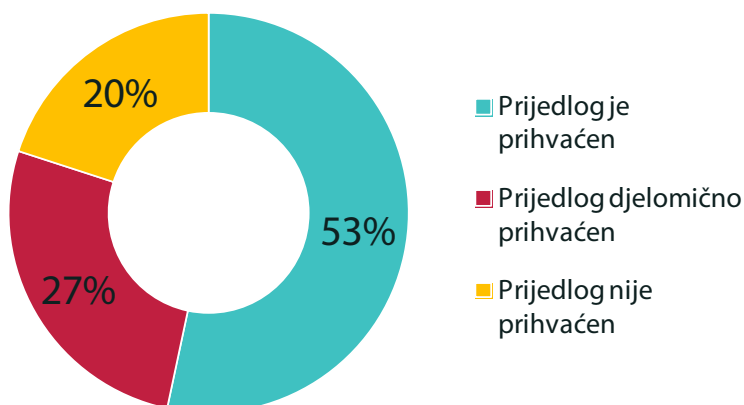
Kao najčešća metoda komunikacije navode se sastanci te telefonska komunikacija. Nakon njih slijedi komunikacija putem elektroničke pošte te pisana komunikacija (sličan broj glasova), dok se komunikacija putem telefaksa očito više ne koristi. Niti jedna anketirana organizacija nije navela neki drugi način komunikacije.

{ Osobe u lokalnoj upravi i samoupravi s kojima se najčešće komunicira }

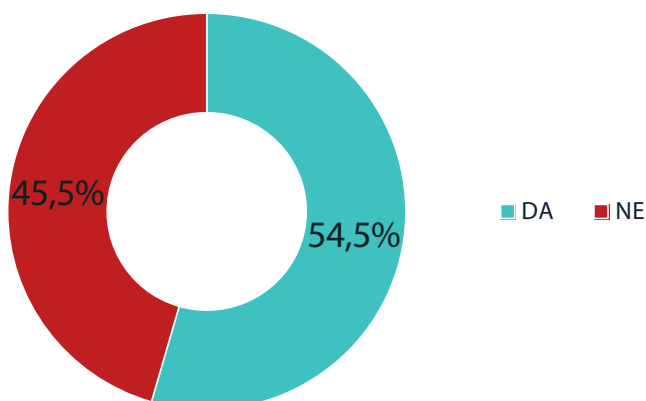
OCD-i najčešće komuniciraju s voditeljima pojedinih odjela, dok odmah iza njih slijede stručni suradnici/savjetnici. Ured načelnika je također zastupljen, iza kojih slijedi i komunikacija s načelnicima općina.

{ Prihvaćenost dostavljenih komentara OCD-a na prijedlog određenog plana ili akta - poziv lokalnih izvršnih organa }

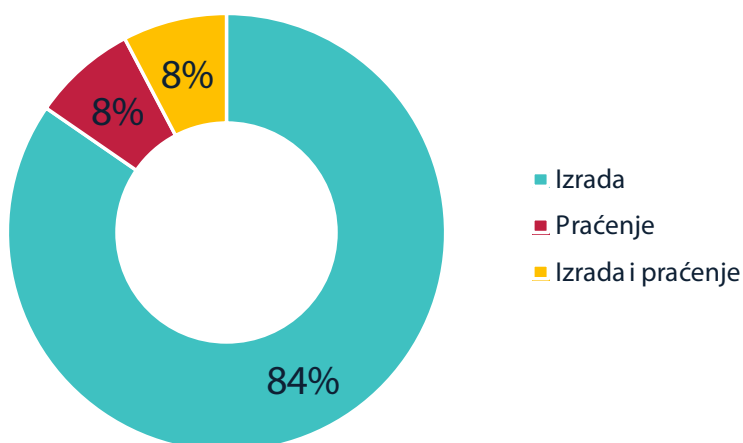
12 organizacija civilnog društva je navelo 15 planova ili akata na prijedloge kojih su dostavili komentare povodom primljenih poziva za dostavu. Od 15 odaslanih komentara, više od pola je bilo prihvaćeno, djelomično prihvaćeno je bilo nešto više od četvrtine, dok 20% komentara nije bilo prihvaćeno. Planovi/akti na prijedloge kojih su OCD-i slali komentare uključivali su odluke o budžetu općina, različite javne politike vezane uz volonterstvo, mlade i ravnopravnost spolova te strategije vezane uz razvoj općina.

{ Povratna informacija od strane izvršnih organa o dostavljenom komentaru / prijedlogu (na poziv lokalnih izvršnih organa) }

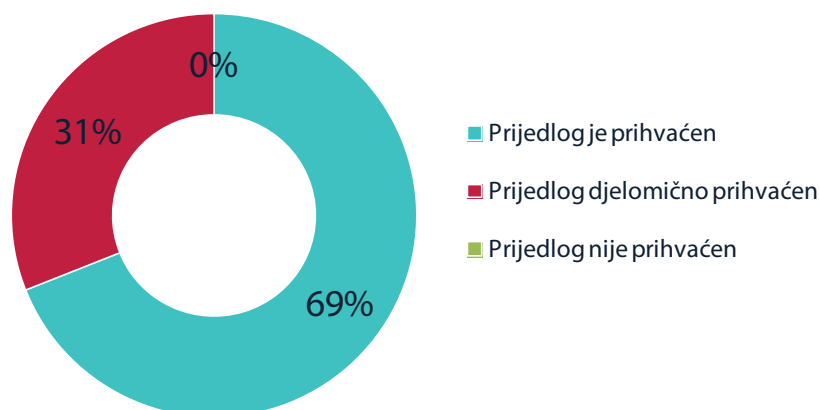
Vezano uz gore navedene podatke o dostavljenim komentarima, u više od pola slučajeva izvršni organi dostavili su povratnu informaciju o statusu spomenutih komentara organizacijama civilnog društva. Mora se naglasiti da je u 45.5% slučajeva povratna informacija izostala, što ne ide u prilog poboljšanju međusektorske komunikacije koje naglašavaju organi lokalne uprave i samouprave.

{ Poziv OCD-u za sudjelovanje u radnoj skupini za izradu ii praćenje provedbe plana ili akta }

Devet organizacija civilnog društva je navelo 13 poziva za sudjelovanje u radnoj skupini za izradu ili praćenje provedbe određenog plana ili akta. Od 13 navedenih poziva velika većina se odnosila na samu izradu plana ili akta. Poziv za sudjelovanje u praćenju provedbe dokumenta dobilo je 8% ispitnih OCD-a, isto kao i za radne skupine koje su uključivale oba procesa – izradu i praćenje. Radilo se o strategijama razvoja općina te javnim politikama vezanih uz mlade, turizam i zaštitu okoliša.

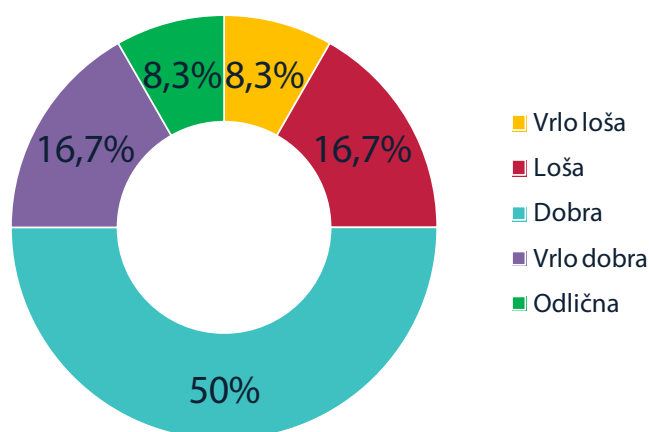
{ Prihvaćenost dostavljenih komentara OCD-a na prijedlog određenog plana ili akta- samoinicijativna dostava od strane OCD-a }

10 organizacija civilnog društva je samoinicijativno dostavilo komentare na 13 prijedloga određenih planova/akata. Od navedenih 13 dostavljenih komentara velika većina ih je bila u potpunosti prihvaćena, dok je ostatak dostavljenih prijedloga bio djelomično prihvaćen. Svih 10 organizacija je također dobilo povratnu informaciju o samoinicijativno dostavljenim prijedlozima / komentarima od strane tijela izvršne vlasti.

SURADNJA S VIJEĆEM / SKUPŠTINOM NA LOKALNOJ RAZINI

{ Procjena suradnje OCD-a s vijećem / skupštinom na lokalnoj razini u postupcima donošenja odluka }

Polovica anketiranih organizacija civilnog društva svoju suradnju s vijećem/skupštinom na lokalnoj razini procjenjuje dobrom. Podjednak broj organizacija (16.7%) smatra da je suradnja vrlo dobra odnosno loša, što se ponavlja i kod vrlo loše naspram odlične procjene – isti broj ispitanih organizacija (8.3%) procjenjuje suradnju s izvršim vlastima vrlo lošom odnosno odličnom.

Slijede neki od dodatnih komentara:

„Općinsko vijeće uredno informira naše udruženje o datumu održavanja sjednice te šalje radni materijal.“

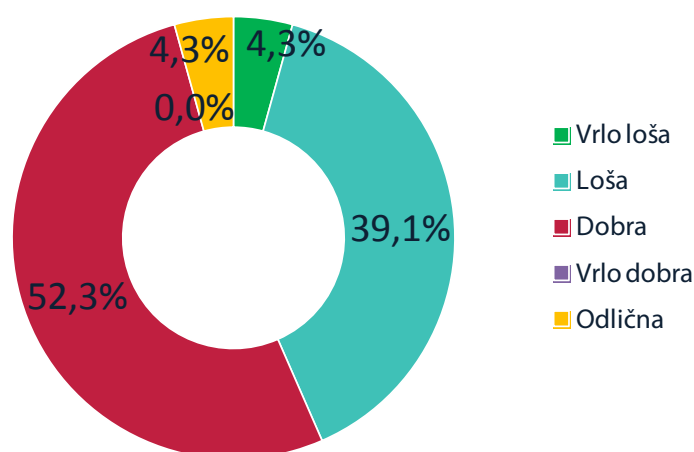
„Suradnja je odlična, možda zbog toga što su predstavnici skupštine općine mlađe osobe.“

„Potreban je veći angažman vijeća.“

„Prisutan je nedostatak transparentnosti u radu i izostanak bilo kakve uviđavnosti prema civilnom sektoru.“

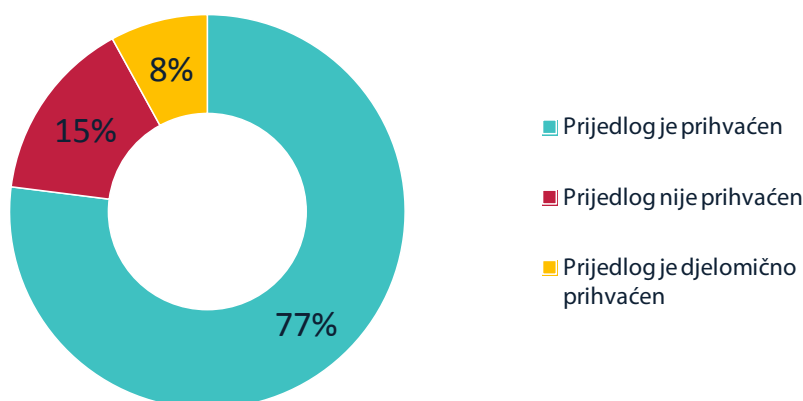
I ovi odgovori upućuju na neujednačenost načina suradnje vijeća/skupština na lokalnoj razini s izbornom bazom u različitim područjima BiH.

{ Procjena kvalitete informiranja javnosti te dostupnosti informacija o postupcima donošenja odluka od strane vijeća / skupštine }

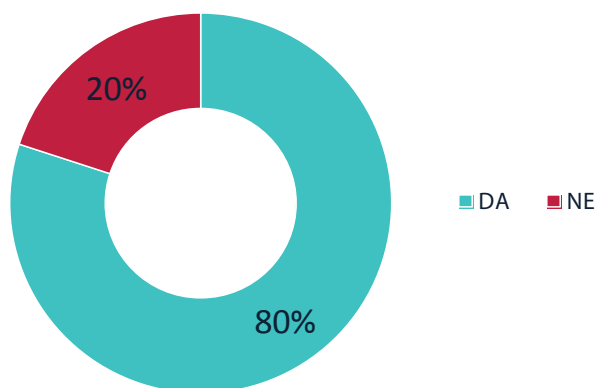
Više od polovice anketiranih organizacija civilnog društva kvalitetu informiranja javnosti te dostupnost informacija od strane vijeća/skupštine procjenjuju dobrom, ali ima jako puno mjesta za napredak jer 39% OCD-a kvalitetu informiranja smatra lošom. Navedeno se vidi i iz dodatnih objašnjenja organizacija civilnog društva: nepostojanje medija niti nekog drugog načina da se građane upozna s radom općinskog vijeća, nepravovremenost i nedostupnost informacija svim građanima te posebice manjak informiranja osoba s invaliditetom (npr. osobe oštećenog sluha ili vida).

{ Prihvaćenost komentara i prijedloga upućenih vijeću / skupštini od strane OCD-a koji se odnose na donošenje i praćenje provedbe planova i drugih akata }

10 organizacija civilnog društva je uputilo komentare i prijedloge vijeću/skupštini vezano uz 13 dokumenata, koji su se odnosili na različite prijedloge vezane uz uređenje okoliša, budžet općine te javne politike vezane uz ravnopravnost spolova, mlade i volontiranje. Od navedenih komentara i prijedloga većina njih je bila prihvaćena. Određeni broj poslanih komentara je također bio barem djelomično prihvaćen, dok je nešto veći broj prijedloga bio odbijen. Vezano uz prijedloge i komentare na dokumente poslane vijeću/skupštini od strane OCD-a, većina organizacija je dobila povratnu informaciju (sljedeća slika).

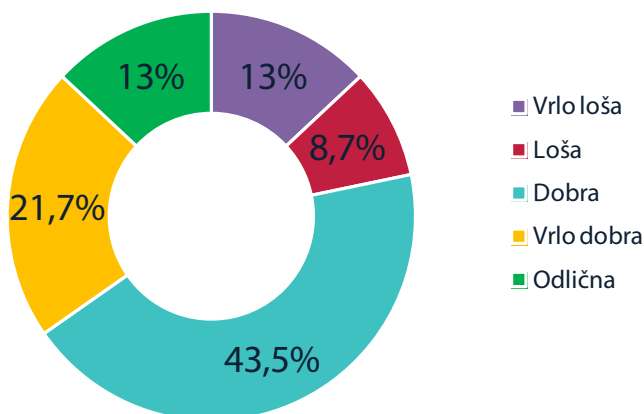
{ Povratna informacija o komentaru i prijedlogu OCD-a od strane vijeća / skupštine }

Predstavnici organizacija civilnog društva kao vanjski članovi sudjeluju u deset savjetodavnih tijela vijeća/skupštine. Najveći broj navedenih tijela bavi se pitanjima mladih (razne komisije za mlade), zatim pitanjima volonterstva (timovi za izradu omladinske volonterske politike), ravnopravnosti spolova (lokalni akcijski planovi) te pitanjima razvoja općina, konkurentnosti općina i dodjelu financijskih sredstava.

MIŠLJENJE O PERCEPCIJI LOKALNE UPRAVE I SAMOUPRAVE O VAŽNOSTI SUDJELOVANJA OCD-A

{ Ocjena važnosti sudjelovanja OCD-a u postupcima izrade i praćenja provedbe općinskih planova i akata }

Organizacije civilnog društva smatraju da izvršna tijela daju osrednju važnost sudjelovanju OCD-a u postupcima izrade i praćenja provedbe planova i akata. Vrlo dobru i odličnu ocjenu dalo je nešto više od 30% organizacija, dok oko 20% organizacija smatra da organi lokalne uprave i samouprave ne vide važnost sudjelovanja OCD-a u donošenju i provedbi dokumenata.

PRIMJERI DOBRE PRAKSE KOJE U POSTUPCIMA IZRADE I PRAĆENJA PROVEDBE PLANOVA I DRUGIH AKATA PRIMJENJUJE LOKALNA VLAST

- › javne rasprave, okrugli stolovi, prezentacije, izvještaji o provedbi planova i dr.
- › dogovorene zajedničke akcije i planovi temeljem usvojenog dokumenta o suradnji civilnog i vladinog sektora
- › zajedničko sudjelovanje u radnim skupinama i edukacijama
- › medijske najave aktivnosti s ciljem promocije volonterstva
- › pravovremeni pozivi za sudjelovanje u izradi strategije ili akcijskog plana.

Primjer iz Gradiške

Prepuštanje izrade i financiranje procesa analize položaja i potrebe mladih na području opštine Gradiška udruženju Most te izrade prijedloga Omladinske politike opštine Gradiška. Nakon uključenja svih relevantnih institucija izrađen je prijedlog Omladinske politike koji je kasnije jednoglasno usvojen sjednici Skupštine opštine Gradiška.

PRIMJERI LOŠE PRAKSE KOJE U POSTUPCIMA IZRADE I PRAĆENJA PROVEDBE PLANOVA I DRUGIH AKATA PRIMJENJUJE LOKALNA VLAST

- › ne poštuje se procedura prilikom donošenja akata
- › netransparentnost u odabiru članova organizacija civilnog društva od strane općina
- › nekompetentnost moderatora tijekom procesa izrade
- › lokalne vlasti nemaju sluha za prijedloge koji dolaze izvana i koji pridonose boljitku zajednice – navedeni prijedlozi ostaju zanemareni zbog političkih interesa pojedinaca koji predstavljaju lokalnu zajednicu
- › građani nisu upoznati s poslovnikom i statutom rada lokalne uprave te nisu informirani o izradama i mogućnostima praćenjima provedbe akata
- › nedostatak stručnog kadra za izradu planova lokalne uprave/samouprave

- › nejasno je tko je odgovoran za provođenje i praćenje realizacije dokumenata u izvršnim tijelima
- › ne provode se doneseni propisi, odluke i akti koji su u općinskoj nadležnosti.

PREPORUKE LOKALNOJ VLASTI ZA UNAPRJEĐENJE SURADNJE S OCD-IMA

- › bolja i pravovremena komunikacija i informiranje civilnog sektora
- › uključivanje članova civilnog sektora u što veći broj komisija i radnih tijela koje imenuje lokalna uprava i samouprava
- › uspostava međusektorske suradnje, veća otvorenost lokalne uprave i samouprave za suradnju s civilnim sektorom
- › edukacija predstavnika lokalne uprave o značaju imenovanja predstavnika civilnog društva za praćenje realizacije dokumenata
- › poštivanje ideja mladih i konzultacije s grupama mladih pripadnika društva
- › organiziranje različitih aktivnosti koje uključuju sastanke, seminare, okrugle stolove i radionice u organizaciji lokalne uprave i samouprave
- › poštivanje rokova i procedura
- › povezivanje s inozemnim partnerima radi učenja iz prakse.

RAZLOZI ZBOG KOJIH JE VAŽNO UKLJUČIVANJE OCD-A U DONOŠENJE ODLUKA

- › bolja informiranost, mogućnost usvajanja praktičnih i inovativnih rješenja lokalnih problema zbog toga što organizacije civilnog društva bolje poznaju situaciju u svom djelokrugu rada
- › djelovanje organizacija civilnog društva je informiranje i pomoć građanima
- › politička nepristranost i transparentnost OCD-a
- › pomoć u procesu jer postoje educirani i kvalitetni kadrovi unutar civilnog sektora
- › bolja zaštita ugroženih skupina i izrada projekata podrške razvojnim programima
- › dostupnost podataka koje lokalna uprava i samouprava ne posjeduje
- › lokalna uprava i samouprava kvalitetnije radi znajući da OCD-i prate procese izrade i praćenja provedbe dokumenata
- › zajednička suradnja vladinog i nevladinog sektora pridonosi kvalitetnijem donošenju i provođenju strateških dokumenata
- › organizacije civilnog društva predstavljaju važan element vizije Europske unije kroz jačanje socijalne kohezije
- › uključivanje OCD-a u donošenje odluka je poželjan model za demokratsko društvo.

INOVATIVNI MODELI SUDJELOVANJA I SAVJETOVANJA

- › zajedničko kreiranje i radni sastanci vladinog i nevladinog sektora na svim razinama
- › općinsko vijeće bi trebalo organizirati koordinativno tijelo u kojem bi bili predstavnici oba sektora
- › otvaranje više mjesta za predstavnike civilnih organizacija u radnim tijelima i skupinama bi omogućilo veću neovisnost, stručnost i transparentnost tih tijela
- › sufinanciranje civilnog sektora od strane drugih zemalja, kako bi rad organizacija civilnog društva u manjoj mjeri ovisio o vladinom sektoru.

Primjer iz Sarajeva

Projekt „Volontiraj-kreditiraj“ u realizaciji udruženja Infohouse iz Sarajeva – mladi imaju mogućnost volontiranja u gospodarskom subjektu na jedan dan i za to dobivaju novčanu naknadu koja tijekom godine ide na jedinstven račun. Na kraju godine mladi imaju mogućnost realizacije projekta u vlastitom aranžmanu, uzevši u obzir da imaju sredstva s računa te na taj način promoviraju volonterstvo i stječu iskustvo u pisanju i implementaciji projekata, što na kraju ide u korist svim građanima lokalne zajednice.

Stavovi jedinica lokalne uprave i samouprave

Upitnikom se željela ispitati kvaliteta uspostavljene prakse suradnje organizacija civilnog društva (OCD-a) i nadležnih institucija u procesima izrade politika i propisa u BiH te percepcija organa lokalne uprave i samouprave o navedenoj suradnji.

Ukupno je zaprimljeno 13 upitnika¹, s tim da su iz nekih općina upitnike dostavile različite službe, odsjeci ili pak općinsko vijeće. Iako je prvotna ideja bila uključiti po jedan upitnik iz svake lokalne uprave i samouprave, navedeno bi značajno smanjilo snagu rezultata iz dva razloga: (1) u analizu bi bio uključen manji broj upitnika i (2) uzevši u obzir da postoje razlike u kvaliteti suradnje između OCDO-a i pojedinih službi unutar iste lokalne jedinice vlasti, izbacivanjem upitnika navedene razlike ne bi bile reflektirane u rezultatima istraživanja, što bi ih učinilo manje relevantnima

Popis onih koji su dostavili popunjeni upitnik je na kraju ovog dokumenta.

¹ Odsjek za lokalni ekonomski razvoj Opštine Nevesinje je poslao dva upitnika, tako da smo u analizu uvrstili samo jedan upitnik koji je došao od hijerarhijski višeg izvora.

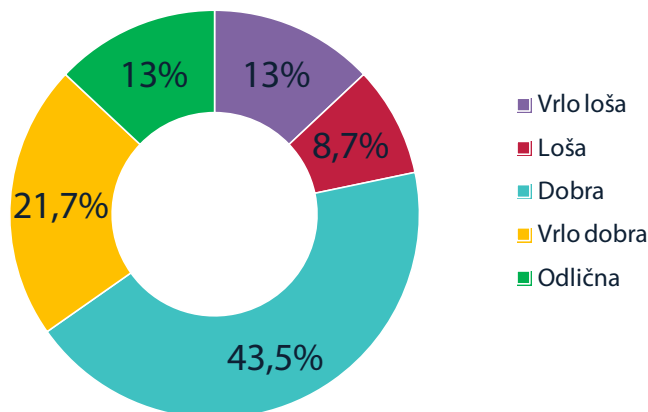
DOSADAŠNJA PRAKSA SURADNJE S OCD-IMA U PROCESU IZRADE I PRAĆENJA PLANOVA I OSTALIH AKATA

Anketirani organi lokalne uprave i samouprave uključili su predstavnike organizacija civilnog društva u izradu 29 dokumenata, većinom planova i strategija razvoja samih općina, od kojih su neki navedeni u nastavku:

- › u **Donjem Vakufu** suradnja je bila ostvarena kod izrade Plana razvoja općine 2013.-2015.
- › **Općina Jablanica** navela je, među ostalima, Strategiju razvoja općine 2014.-2023. i Politiku za mlade i akcioni plan provođenja u općini 2013.-2017.
- › **Opština Laktaši** navela je Strategiju razvoja opštine 2014.-2024., Lokalnu volontersku politiku te Lokalni gender akcioni plan 2015.-2017.
- › u **Livnu** suradnja je također ostvarena tijekom izrade Strategije razvitka općine za razdoblje 2014.-2023.
- › u **Nevesinju** navedeni su, uz izradu Strategije razvoja opštine, dokumenti: Omladinska volonterska politika, Organizacijski odbor Nevesinjske olimpijade 2014. te Nacrt budžeta opštine
- › **Opština Novi Grad** navela je Strategiju razvoja svoje opštine, Akcioni plan za ravnopravnost polova, Plan upravljanja čvrstim otpadom i Strateški plan u oblasti voda i zaštite životne sredine 2014.-2018.
- › u **Tomislavgradu** udruge su bile uključene u izradu Strategije za mlade 2013.-2015. te izradu nacrta Strategije komuniciranja općine
- › u **Zvorniku** suradnja je ostvarena na Strategiji integrisanog razvoja opštine, na izradi akcionog plana vezanog uz energetske održiv razvoj, bezbjednost saobraćaja, sprovođenja sistema socijalne zaštite i inkluzije te lokalnog ekološkog akcionog plana.

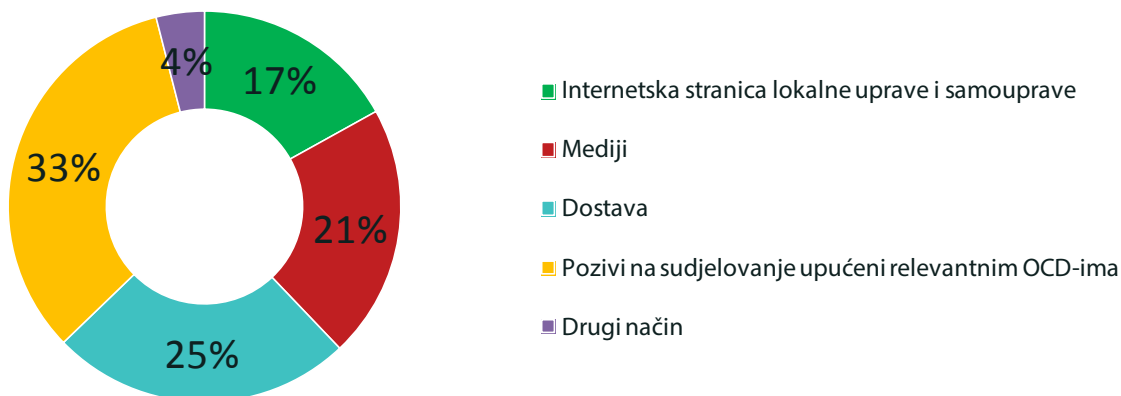
Organi lokalne uprave i samouprave naveli su oko 30-ak osnovanih radnih tijela za izradu ili praćenje provedbe dokumenata u čijem su radu sudjelovali predstavnici civilnog sektora. Međutim, važno je naglasiti da se odgovor na ovo pitanje razlikuje od organa do organa – neki su davali konkretne nazive radnih tijela (radna tijela osnovana u svrhu izrade specifične strategije ili plana), dok su drugi davali općenite odgovore (npr. partnerske grupe, sektorske grupe ili radne grupe).

{ Procjena razine informiranosti javnosti o procesima izrade i praćenja provedbe planova i akata }

Više od 60% anketiranih organa lokalne uprave i samouprave smatra da je razina informiranosti javnosti o procesima izrade i praćenja provedbe planova i akata dobra ili vrlo dobra. S druge strane, njih 25% smatra razinu informiranosti javnosti vrlo lošom ili lošom. Odličnom ju smatra 8.3% ispitanih institucija. Nažalost, niti jedan anketirani organ nije dao jasnije objašnjenje ili komentar navedenih rezultata te je nemoguće nedvosmisleno komentirati njihove procjene.

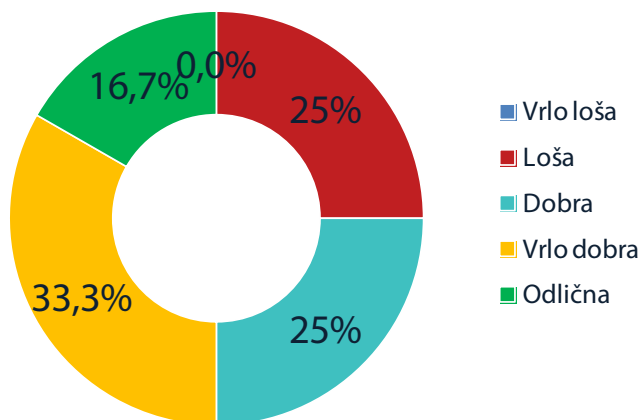
{ Najčešći način informiranja o postupcima izrade pojedinih planova i akata }

Organi lokalne uprave i samouprave najčešće o postupcima izrade pojedinih planova i akata informiraju javnost putem poziva na sudjelovanje upućenim relevantnim organizacijama civilnog društva te putem dostave. Nakon toga slijedi informiranje putem medija te internetskih stranica lokalne uprave i samouprave. Na zadnjem mjestu su ostali načini informiranja koji nažalost nisu specificirani.

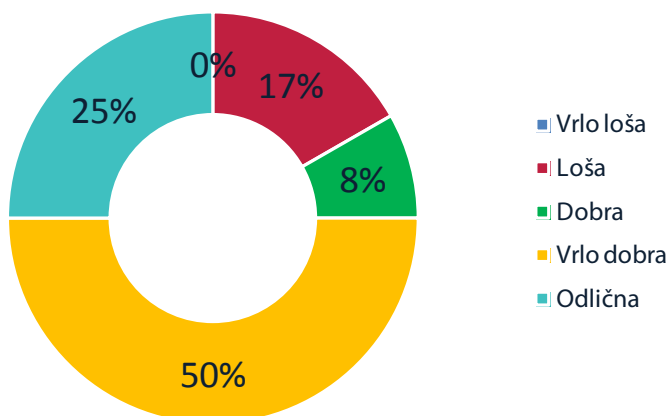
PROCJENA VLASTITIH KAPACITETA I NAČINA SURADNJE S OCD-IMA

{ Procjena razine znanja zaposlenika lokalne uprave i samouprave o procesu izrade, donošenja i praćenja planova i ostalih akata na lokalnoj razini }

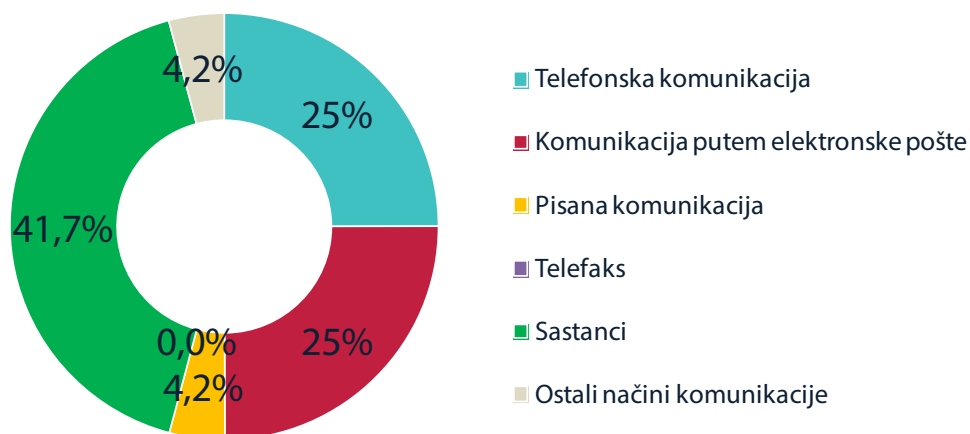
Najveći broj anketiranih organa lokalne uprave i samouprave procjenjuje razinu znanja svojih zaposlenika o procesu izrade, donošenja i praćenja planova i ostalih akata vrlo dobrom. Iznenađuje podatak da je 25% organa znanje svojih zaposlenika procijenilo lošim, što upućuje na pretpostavku da zaposlenici nisu dovoljno kapacitirani za odrađivanje zadataka koji su jedan od temeljnih djelatnosti njihovih institucija. Četvrtina anketiranih institucija smatra da je znanje njihovih zaposlenika dobro, dok 16.7% ispitanih organa smatra da je znanje njihovih zaposlenika odlično.

{ Procjena suradnje lokalne uprave i samouprave s OCD-ima u postupcima izrade planova i drugih akata }

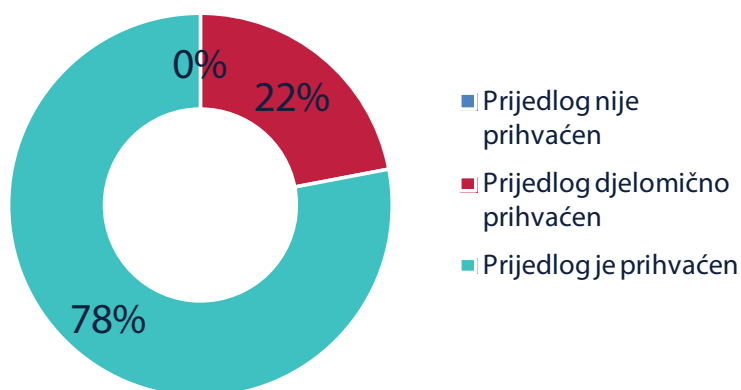
Organi lokalne uprave i samouprave općenito vrlo pozitivno procjenjuju svoju suradnju s organizacijama civilnog društva. Pola ispitanih institucija smatra suradnju vrlo dobrom, dok ju četvrtina smatra odličnom. 8.3% anketiranih institucija smatra da je suradnja s organizacijama civilnog društva dobra, dok ju 16.7% smatra lošom. Niti jedna institucija nije ocijenila suradnju s OCD-ima kao vrlo lošu.

{ Najčešće metode komunikacije s OCD-ima }

Najčešće se komunicira na sastancima, nakon čega slijede podjednako komunikacija telefonom i putem elektronske pošte. Pisana komunikacija je manje zastupljena, dok niti jedna anketirana institucija nije navela telefaks kao metodu komunikacije. Kao ostale načine komunikacije jedna institucija navela je internetsku stranicu, iako taj način zapravo predstavlja jednosmjernu komunikaciju.

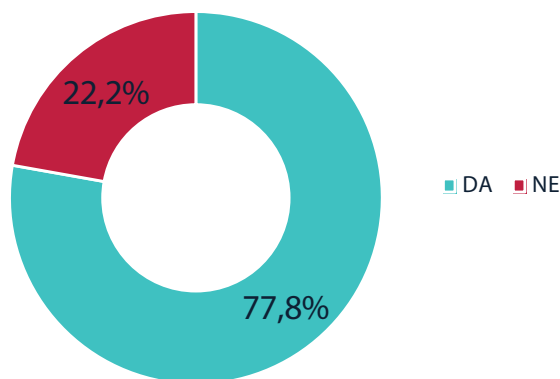
{ Rezultati poziva izvršnih tijela OCD-ima na dostavu prijedloga / komentara na prijedlog određenog plana ili akta }

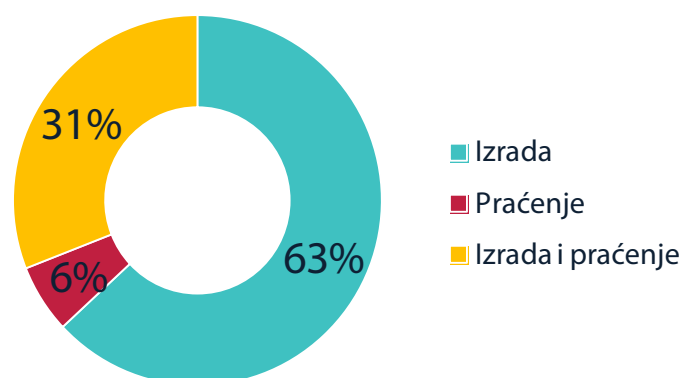
Devet anketiranih izvršnih tijela je organizacijama civilnog društva uputilo 18 poziva za dostavu prijedloga i komentara na određeni dokument (u većini slučajeva su to bile strategije razvoja općina, zatim budžeti općina, različite strategije vezane uz mlade, volonterstvo, itd.). U 78% slučajeva prijedlog ili komentar koji je organizacija civilnog društva kao odgovor na poziv poslala izvršnom tijelu bio je u potpunosti prihvaćen. U ostalim slučajevima prijedlozi su bili djelomično prihvaćeni.

Od gore navedenih 18 prijedloga i komentara poslanih od strane organizacija civilnog društva, izvršno tijelo je u 77.8% slučajeva poslalo povratnu informaciju o prijedlogu odnosno komentaru na određeni plan ili akt.

{ Povratno informiranje o komentaru ili prijedlogu OCD-a }

{ Pozivi OCD-ima na sudjelovanje u radnoj skupini za izradu ili praćenje provedbe plana ili akta }

Sedam anketiranih organa poslalo je 16 poziva organizacijama civilnog društva na sudjelovanje u radu radne skupine za izradu ili praćenje provedbe određenog plana ili akta. Od tih 16 poziva, 36% odnosilo se na izradu, 31% uključivalo je izradu i praćenje, dok je 6% uključivalo samo praćenje provedbe plana ili akta. Planovi ili akti za koje su OCD-i dobili poziv na sudjelovanje su se u većini slučajeva odnosili na strategije razvoja općina, zatim na akcijske planove vezane uz promet, okoliš ili ravnopravnost spolova te na budžet.

PRIMJERI DOBRE PRAKSE UKLJUČIVANJA OCD-A U POSTUPKE IZRADJE I PRAĆENJA PROVEDBE PLANOVA I DRUGIH AKATA

Četiri anketirana tijela dala su konkretne primjere dobre prakse:

- › **Opština Bosansko Grahovo** je kao primjer dobre prakse navela samoinicijativnost Udruženja građanki „Grahovo“. Navedeno udruženje je prvo pokrenulo konkretnu inicijativu za neke promjene u lokalnoj zajednici.
- › **Općina Donji Vakuf** je primjer kako unutar iste institucije različite službe imaju različite percepcije suradnje s civilnim sektorom. Služba za prostorno uređenje, katastar i imovinsko-pravne poslove smatra da nema mnogo primjera dobre prakse te da je civilni sektor pasivan na nivou lokalne zajednice općine. S druge strane, Služba za poljoprivredu naglašava dobru partnersku suradnju i pomoć ugroženim kategorijama stanovništva kroz razne poljoprivredne projekte.
- › **Općina Goražde** kao vrlo dobar primjer kvalitetnog umrežavanja različitih sektora smatra potpisivanje Sporazuma između načelnika Općinskog vijeća i nevladinog sektora, koji regulira suradnju i partnerstvo lokalne samouprave s udrugama građana kao i transparentan postupak dodjele finansijskih sredstava.
- › **Opština Zvornik** naglašava važnost civilnog sektora u rješavanju problema na lokalnoj razini te važnost međusektorske suradnje u svrhu poboljšanja društveno-ekonomskog položaja svih građana. Također, navode se i različite odluke i sporazumi koji ojačavaju uključenost civilnog sektora u izradu i implementaciju strateških dokumenata – Odluka o kriterijumu, načinu i postupku raspodjele sredstava udruženjima građana, Sporazum između NVO-a i Opštine o zajedničkoj suradnji te osnutak Građanskog savjetodavnog tijela – krovne organizacije svih NVO-a čiji predstavnici prisustvuju sjednicama izvršnog tijela.

PREPORUKE ZA UNAPRJEĐENJE SURADNJE JAVNOG I CIVILNOG SEKTORA

- › češća i kvalitetnija međusektorska komunikacija
- › međusektorsko umrežavanje, rad na kvalitetnijoj suradnji i jačanje partnerstva
- › veća samoinicijativa civilnog sektora vezano uz dostavu prijedloga ili komentara na prijedloge dokumenata izvršnim vlastima
- › jačanje ljudskih i finansijskih kapaciteta civilnog sektora
- › edukacija zaposlenih u organima lokalne uprave i samouprave o značaju civilnog sektora za razvoj javnih politika
- › umrežavanje organizacija civilnog društva u krovne organizacije, rad na promociji.

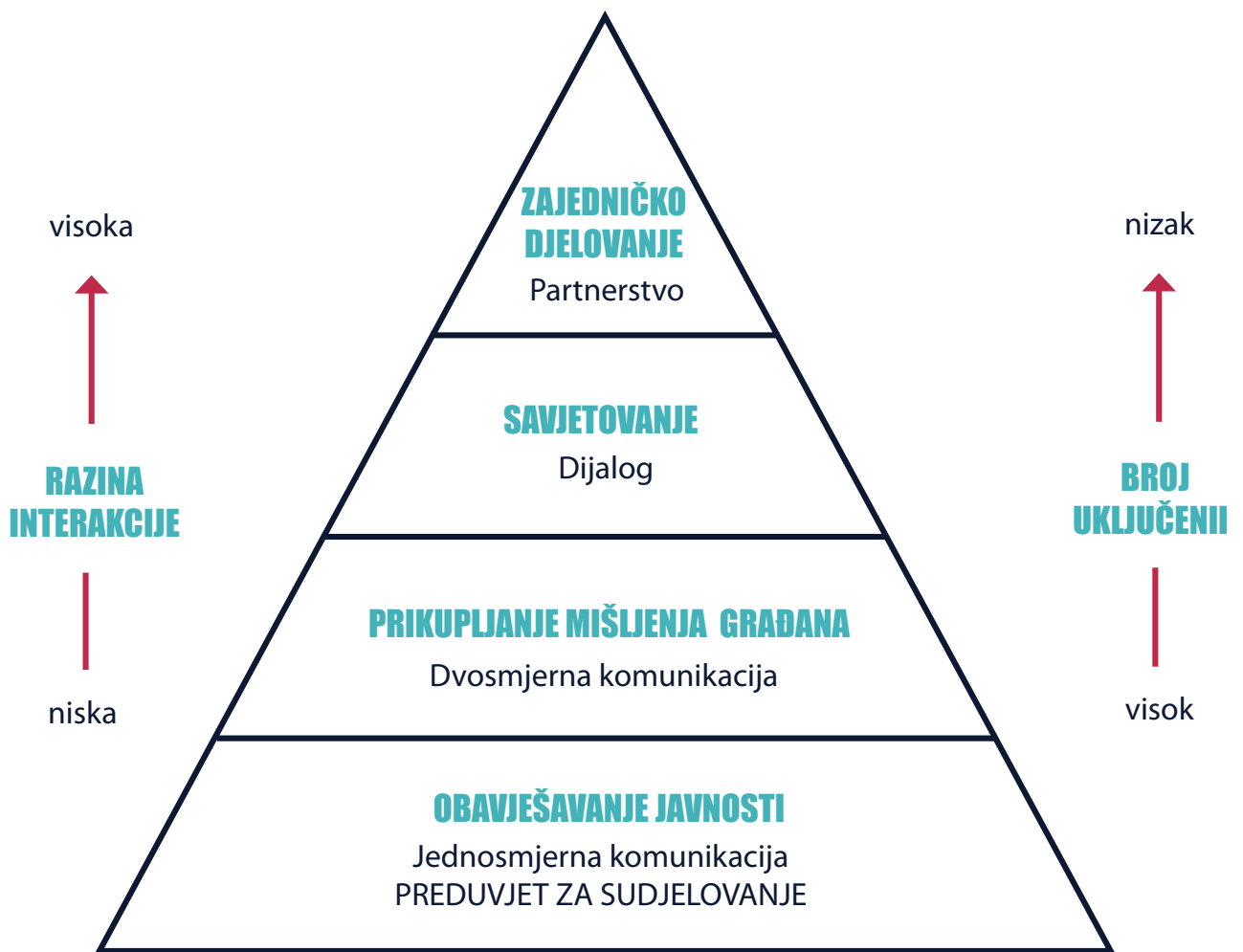
RAZLOZI VAŽNOSTI UKLJUČIVANJA CIVILNOG SEKTORA U DONOŠENJE ODLUKA / OBLIKOVANJE POLITIKA

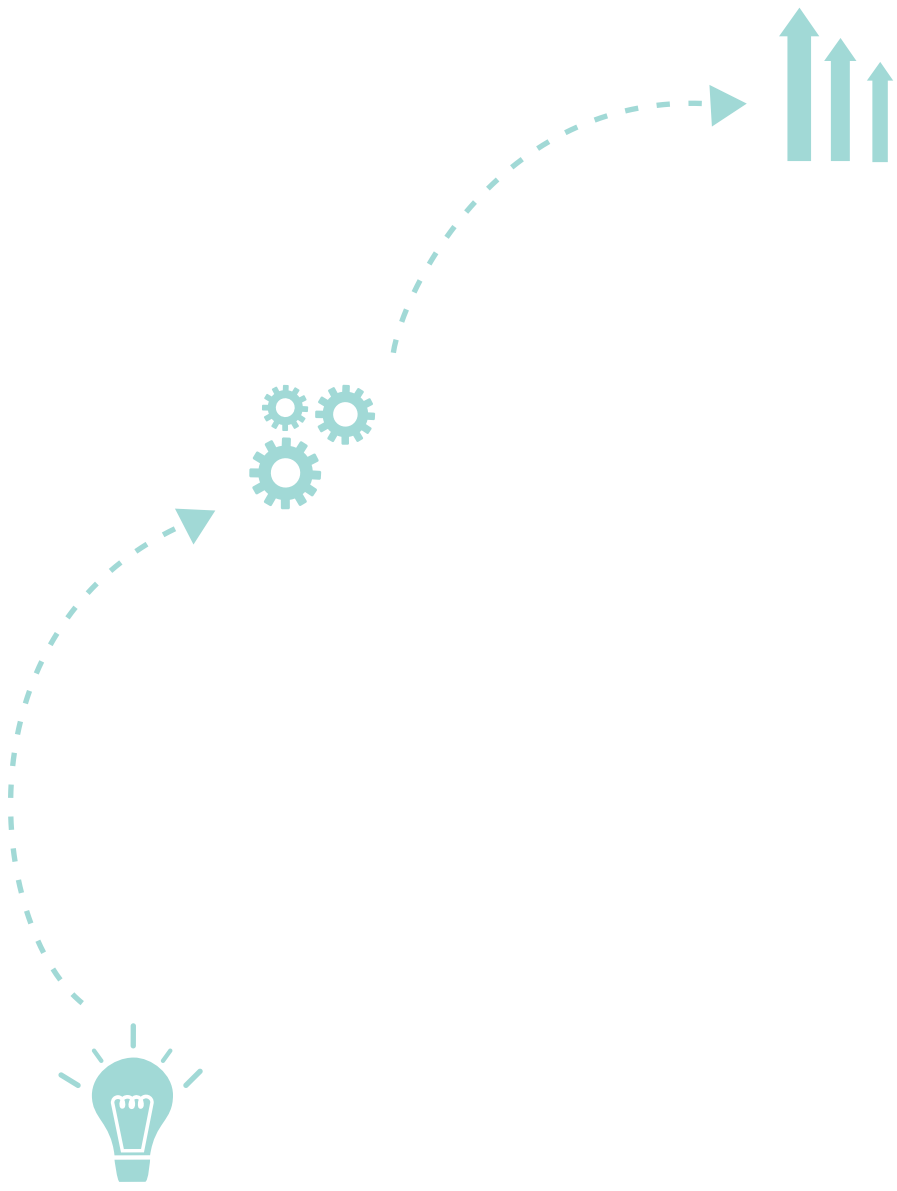
- › dvostruka transparentnost: (1) transparentni rad civilnog sektora i (2) praćenje transparentnosti vlasti
- › bolja identifikacija problema u lokalnoj zajednici, kvalitetne ideje i odluke, odgovornost
- › jaki kapaciteti civilnog sektora, efikasnost, informiranost (posjedovanje baza podataka koje mogu pomoći kod donošenja odluka)
- › djeluju kao alternativa vlasti, omogućuju uključenost građana u donošenje javnih politika što pridonosi boljem rješavanju problema na lokalnoj razini.

Koristi od sudjelovanja OCD-a i građana u odlučivanju

Koristi za javni sektor	Koristi za civilni sektor	Korist za lokalnu zajednicu
<ul style="list-style-type: none">• omogućuje se donošenje kvalitetnijih odluka, temeljenih na stvarnim potrebama• povećava serazumijevanje javnosti o pitanjima koja su utjecala na odlučivanje• potencijalni sukobi i nesporazumi između građana i vlasti se otklanjaju ili lakše rješavaju• dugoročno se štedi novac i vrijeme	<ul style="list-style-type: none">• povećava se razumijevanje građana o postupcima odlučivanja, tko donosi odluke i na temelju čega• građani mogu utjecati na procese odlučivanja o pitanjima važnim za njihovu zajednicu• građanima se omogućuje bolje razumijevanje i saznanje o rizicima okoline i kako utječu na njihove živote i lokalnu zajednicu• građanima se pojačava osjećaj da njihovo sudjelovanje ima pozitivni utjecaj na uvjete života u njihovoj zajednici	<ul style="list-style-type: none">• pridonosi društvenom povezivanju i osjećaju društvene odgovornosti• razvijaju se rješenja prilagođena lokalnoj sredini• povećava se briga zajednice za rješavanje vlastitih problema• grade se dobri odnosi temeljeni na uzajamnim razumijevanju i povjerenju između predstavnika lokalnih vlasti i zajednica, potrošača, javnosti, udruga, medija, poduzetnika i drugih dionika

Razine uključivanja OCD-a i građana u odlučivanje

Zaključak

Mišljene je organizacija civilnog društva da se zadnjih godina na lokalnoj razini stanje poboljšava, uočavaju se promjene stavova u javnom sektoru o potrebi suradnje i savjetovanja s organizacijama civilnog društva. Uočen je pomak u praksi, više u području informiranja, a manje u području savjetovanja. Unatoč tome, ne može se konstatirati da je stanje zadovoljavajuće i predstoji još puno koraka koje treba poduzeti da bi se postigla zadovoljavajuća razina savjetovanja, pogotovo imajući u vidu velike razlike u praksi lokalne uprave i samouprave.

Pri tome je odgovornost podijeljena - na strani javnog sektora treba više volje za provođenjem istinskog savjetovanja, a na strani organizacija civilnog društva treba više raditi na edukaciji i osposobljavanju za kvalitetno sudjelovanje u postupcima. Pri tome treba i više zagovarati potrebu sudjelovanja te kroz primjere pokazivati koje su koristi za širu zajednicu provođenjem postupaka savjetovanja na pravi način. Ostaje i za rješavanje problem nedostatka stručnih, vremenskih i financijskih kapaciteta OCD-a.

U ovo su akcijsko istraživanje bili uključeni iz pojedinih općina i predstavnici civilnog, ali i javnog sektora. Pružena im je prilika da, odgovarajući na anketna pitanja, osvijeste razinu uključenosti OCD-a i građana u procesima odlučivanja te promisle o načinima za poboljšanje tog procesa. Smatramo da je to dobra polazna točka za daljnje aktivnosti i suradnju na poboljšanju stanja, pri čemu svaka strana može dati svoj doprinos. Ovaj je projekt otvorio vrata za bolju suradnju između OCD-a i lokalne uprave i samouprave u uključenim zajednicama u BiH. Na njima je da iskoriste postignuto i zajednički razvijaju kvalitetnije i učinkovitije suradničke odnose u korist svojih zajednica.

Primjeri dobre prakse

Primjer iz Bosne i Hercegovine

Naziv aktivnosti

UKLJUČENJE JAVNOSTI U PROCES DONOŠENJA ZAKONA O JAVNOM OKUPLJANJU U KANTONU SARAJEVO

Lokacija

Kanton Sarajevo

Kratki opis

Centar za promociju civilnog društva (CPCD), organizacije civilnog društva iz Kantona Sarajevo okupljene u neformalnoj mreži NVO „Sporazum plus“ i Vlada Kantona Sarajevo realizuju zajedničku inicijativu za izradu i usvajanje Sporazuma o međusobnoj saradnji. Riječ je o promociji i uvođenju nove demokratske prakse u odnosima između Vlade i civilnog društva u Kantonu Sarajevo kojom će stvoriti uslovi za uspostavljanje i razvoj trajnog institucionalnog dijaloga i saradnje između ova dva značajna sektora društva na principima samostalnosti, nezavisnosti i partnerstva.

Jedan od ciljeva Sporazuma je stvaranje uslova za veće uključivanje građana i organizacija civilnog društva u donošenju odluka, zakona, programa, strategija i drugih instrumenata javnih politika od značaja za Kanton i dobrobit svih njegovih građana. Saradnja Vlade Kantona Sarajevo odnosno Ministarstva unutrašnjih poslova KS, i OCD-a okupljenih u neformalnoj mreži „Sporazum plus“ predstavlja praktični doprinos ostvarenju ovog cilja.

Uzimajući u obzir da se Nacrtom zakona o javnom okupljanju uređuju pitanja koja su od posebnog značaja za zaštitu i ostvarivanje jednog od temeljnih prava građana, zagarantovanih kako domaćim tako i međunarodnim pravom te u želji da javna rasprava ne bude samo puko formalno ispunjavanje zakonske obaveze, Centar za promociju civilnog društva (CPCD) i druge OCD, članice neformalne mreže „Sporazum plus“ su se obratile Ministarstvu unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo sa prijedlogom o saradnji u provođenju javne rasprave o ovom značajnom zakonskom dokumentu, što je Ministarstvo i prihvatilo.

Zajednička radna grupa sačinila je Plan provođenja javne rasprave o Nacrtu zakona o javnom okupljanju Vlade KS, kojim je predviđeno održavanje okruglih stolova, fokusnih grupa i stručnih skupova uz učešće građana, organa i tijela vlasti, organizacija civilnog društva, naučnih i stručnih organizacija, kulturnih i javnih radnika, medija i drugih dijelova zainteresovane javnosti i javnosti uopće.

Kratki opis	Osnovna svrha ove zajedničke inicijative predstavnika Vlade i civilnog društva u Kantonu Sarajevo je da se kroz što širu raspravu, uz učešće što je moguće većeg broja predstavnika zainteresovane javnosti, dođe do takvog Prijedloga ovog zakona kojim će se osigurati zaštita i ostvarivanje temeljnog prava građana na mirna okupljanja i javne proteste, javne priredbe i druge oblike okupljanja sa ciljem zaštite i ostvarivanja svojih prava u skladu sa međunarodno priznatim standardima i mjerilima. Njen krajnji cilj je da se u praksi pokaže korist koju konsultacije i partnerska saradnje vlade i civilnog društva u Kantonu Sarajevo mogu imati za donošenju boljih zakona.
Postignuti rezultati	Kvalitetan doprinos javnosti i građana u procesu donošenja Zakona o javnom okupljanju te usvajanje tako pripremljenog Prijedloga na Skupštini Kantona Sarajevo
Naučene lekcije	<p>Za učinkovito provođenje projekta potrebna je sljedeće:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kvalitetna priprema za uključenje javnosti i predstavnika civilnog društva, • pravovremeno povezivanje OCD-a sa nadležnim državnim tijelima koja pripremaju nacrt dokumenta, • primjereno upoznavanje donosilaca odluke o prednostima i nedostacima koje nosi određeni zakonski dokument, kao i koristima i izazovima procesa, koji u konačnici bitno skraćuje, poboljšava i obezbjeđuje pozitivan krajnji rezultat
Preporuke za poboljšanje	<ul style="list-style-type: none"> • Bolja uvezanost svih ministarstava sa predstavnicima civilnog društva kako bi svaki zakonski akt prošao kroz kvalitetnu javnu raspravu – delegiranje predstavnika svakog ministarstva u zajedničko koordinaciono tijelo – Savjet za saradnju • Veća ekspertiza predstavnika civilnog društva po pitanjima i problemima koji tretiraju njihove ciljne grupe • Podizanje svijesti građana da njihovo aktivno uključenje u procese donošenja odluka vodi ka kvalitetnijim prijedlozima, ali i vraćanje povjerenja da ovi procesi imaju svoju svrhu krajnjim usvajanjem većine istaknutih sugestija
Dodatni komentar	Svaka aktivnost ove vrste ostavlja pozitivan efekat u javnosti tako da se bilo koja naredna akcija može nastavljati na dostignutim nivoima prethodne
Kontakt	omir.tufo@cpcd.ba
Link na web stranicu	http://civilnodrustvo.ba/sporazum_nvo_vlada/vijesti/javna_rasprava_o_nacrtu_zakona_o_javnom_okupljanju_vlade_kantona_sarajevo_-_07_10_2009_godine.html

Primjer iz Hrvatske

KODEKS SAVJETOVANJA SA ZAINTERESIRANOM JAVNOŠĆU U POSTUPCIMA DONOŠENJA ZAKONA, DRUGIH PROPISA I AKATA

Vlada Republike Hrvatske usvojila je krajem studenoga 2009. Kodeks savjetovanja sa zainteresiranom javnošću u postupcima donošenja zakona, drugih propisa i akata² (u daljnjem tekstu: Kodeks), temeljem Nacionalne strategije stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva od 2006. do 2011.

Jedno od temeljnih obilježja suvremenih demokracija jest razvijeno civilno društvo koje se, između ostalog, ostvaruje u otvorenom dijalogu, suradnji, pa i partnerstvu građana, organizacija civilnoga društva, odnosno općenito zainteresirane javnosti s javnim i državnim institucijama. Prihvatanje takve aktivne uloge građana, otvorenosti i javnosti kao temeljnih vrijednosti znači i spremnost državnih i javnih institucija na poduzimanje djelotvornih mjera savjetovanja sa zainteresiranom javnošću u postupcima donošenja zakona, drugih propisa i akata.

Članak I., stavak 1. Kodeksa savjetovanja sa zainteresiranom javnošću u postupcima donošenja zakona, drugih propisa i akata

Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske u suradnji sa Savjetom za razvoj civilnoga društva proveo je savjetovanje s organizacijama civilnoga društva o ciljevima i sadržaju akta. Kodeksom se utvrđuju opća načela, standardi i mjere za savjetovanje sa zainteresiranom javnošću u postupcima donošenja zakona, drugih propisa i akata državnih tijela, kojima se uređuju pitanja i zauzimaju stavovi od interesa za opću dobrobit (zaštita i promicanje ljudskih prava, javne službe, pravosuđe, zaštita okoliša i drugo).

Savjetovanje se, u smislu ovoga Kodeksa, uklapa u širi koncept sudjelovanja zainteresirane javnosti u postupcima odlučivanja te obuhvaća četiri stupnja:

- › informiranje
- › savjetovanje
- › uključivanje
- › partnerstvo.

Zainteresirana javnost, u smislu ovoga Kodeksa, su: građani, organizacije civilnoga društva (neformalne građanske grupe ili inicijative, udruge, zaklade, fundacije, privatne ustanove, sindikati, udruge poslodavaca), predstavnici akademske zajednice, komore, javne ustanove i druge pravne osobe koje obavljaju javnu službu ili na koje može utjecati zakon, drugi propis ili akt koji se donosi, odnosno koje će biti uključene u njegovu provedbu.

² Narodne novine, br.140/09

Opća načela savjetovanja su:

- › **sudjelovanje** - građani, odnosno zainteresirana javnost imaju aktivnu ulogu i svojim sudjelovanjem utječu na unaprjeđenje kvalitete programa, zakona, drugih propisa i akata te općenito na kvalitetu usluga javne uprave
- › **povjerenje** - zajednički cilj poboljšanja kvalitete života građana može se ostvariti samo na temelju uzajamnog povjerenja i uvažavanja
- › **otvorenost i odgovornost** - javna vlast provodi savjetovanje uz jasno pojašnjenje pitanja o kojima se traži povratna informacija zainteresirane javnosti te razloga donošenja određenog propisa, dok predstavnici zainteresirane javnosti otvoreno i odgovorno navode interese, odnosno kategorije i brojnost korisnika koje predstavljaju
- › **djelotvornost** - savjetovanje se pokreće u ranoj fazi postupka izrade, kada još uvijek postoji mogućnost utjecaja, vodeći ujedno računa da postupak savjetovanja treba održati prihvatljivu ravnotežu između potrebe za djelotvornim donošenjem akata i potrebe za odgovarajućim doprinosom predstavnika zainteresirane javnosti.

Minimalni standardi i mjere za savjetovanje sa zainteresiranom javnošću jesu:

- › pravodobno informiranje o planu donošenja zakona, drugih propisa i akata
- › dostupnost i jasnoća sadržaja postupka savjetovanja
- › jasno naznačen rok provedbe internetskog i drugih oblika savjetovanja
- › povratna informacija o učincima provedenog savjetovanja
- › usklađenost primjene standarda i mjera savjetovanja u državnim tijelima.

Primjena Kodeksa na lokalnoj i regionalnoj razini

Odredbom članka IX. Kodeksa određeno je da ga odgovarajuće primjenjuju tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i pravne osobe koje imaju javne ovlasti u postupcima donošenja općih akata kojima uređuju pitanja iz svoga djelokruga, a kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana ili druga pitanja od interesa za opću dobrobit građana i pravnih osoba na njihovu području, odnosno području njihove djelatnosti (uređenje naselja i stanovanja, prostorno planiranje, komunalna djelatnost i druge javne službe, zaštita okoliša, i drugo).

Tekst **Kodeksa** može se naći na: n.hr/clanci/sluzbeni/2009_11_140_3402.html

Popis organizacija koje su sudjelovale u istraživanju

Organizacije civilnog društva

Asocijacija poduzetnica One, Sarajevo
Asocijacija za aktivno društvo "Azad", Donji Vakuf
Centar za razvoj mladih i zajednice Donji Vakuf, Donji Vakuf
Dar prirode, Novi Grad
Humanitarna organizacija "Merhamet", Doboj
Karate klub "Rajko Crnobrnja-Gligo", Novi Grad
Kulturno udruženje mladih BPK, Goražde
Međunarodni centar za djecu i omladinu „Fortis“, Jablanica
N.V.O. udruženje građanki "Grahovo", Bosansko Grahovo
Omladinska multikulturna organizacija MONO, Novi Grad
Omladinski centar Petar Kočić, Opština Gradiška
Omladinski centar "Vincente Van Gogh", Donji Vakuf
Organizacija kreativnog okupljanja Nevesinje, Nevesinje
Perpetuum mobile – Institut za razvoj mladih i zajednice, Banja Luka
Udruga građana „Dobri ljudi“ Tomislavgrad, Tomislavgrad
Udruga žena „Calendula“, Bosansko Grahovo
Udruženje djece i omladine sa posebnim potrebama i njihovih roditelja ISKRA, Novi Grad
Udruženje građana „Centar za djecu, mlade i porodicu“, Laktaši
Udruženje Most, Opština Gradiška
Udruženje paraplegičara, oboljelih od dječje paralize i ostalih tjelesnih invalida regije, Doboj
Udruženje privrednika Jablanica, Jablanica
Udruženje volontera "Zajedno bolji" Donji Vakuf, Donji Vakuf
Vijeće mladih Donji Vakuf, Donji Vakuf
Volonteri i prijatelji konjičke regije, Konjic
Zvorničko urbano udruženje mladih /Omladinski savjet Zvornik, Zvornik

Jedinice lokalne uprave i samouprave

Opština Bosansko Grahovo – Opštinsko vijeće Bosanskog Grahova

Općina Donji Vakuf – Služba za društvene djelatnosti, opću upravu i civilnu zaštitu

Općina Donji Vakuf – Služba za poljoprivredu

Općina Donji Vakuf – Služba za prostorno uređenje, katastar i imovinsko pravne poslove

Općina Goražde – Služba za društvene djelatnosti, opću upravu i zajedničke poslove

Općina Jablanica – Služba za opću upravu, društvene djelatnosti, boračko-invalidsku zaštitu i socijalna pitanja

Općina Laktaši – Odsjek za društvene djelatnosti

Općina Livno – Služba za gospodarstvo i inspekcijske poslove

Opština Nevesinje – Skupština općine Nevesinje

Opština Novi Grad – Odsjek za lokalni ekonomski razvoj

Opština Novi Grad – Odsjek za društvene djelatnosti

Općina Tomislavgrad – Služba za društvene djelatnosti i opću upravu i druge službe

Opština Zvornik – Služba za javne nabavke, razvoj i međunarodnu saradnju

Literatura

Kačapor Z. i Osmanagić - Agović S. Učestvujem, dakle - doprinosim!, ACIPS, 2010.

http://www.acips.ba/bos/uploads/istrazivanja/ACIPS_ucesce%20gradjana_ANALIZA_bos.pdf

Klisura S.: Priručnik Učešće građana u procesu odlučivanja u lokalnoj zajednici, Centar za promociju civilnog društva

http://aarhus.ba/sarajevo/images/docs/prirucnik-ucesce_gradjana_u_procesu_odlucivanja_u_lokalnoj_zajednici.pdf

Pavić-Rogošić L., Bakker. S., Kako do boljih javnih politika? Doprinos civilnog sektora ODRAZ , 2013.

http://www.odraz.hr/media/142437/kako_do_boljih_javnih_politika_web.pdf

Pavić-Rogošić L., Imaju li građani što za reći?, ODRAZ, 2012.

http://www.odraz.hr/media/131001/odraz_brosura_gradani_web.pdf

Stojanović I., Izvještaj o stanju učešća građana u procesima odlučivanja u BiH za 2011. godinu, CCI, 2012.

<file:///C:/Users/Lidija/Documents/Downloads/CCI%20IZVJESTAJ%202011.pdf>

ODRAZ - Održivi razvoj zajednice, Zagreb

Poticanje i jačanje inicijativa te suradnje u lokalnim zajednicama,
u cilju dugoročnog razvoja na održiv način

Centar za promociju civilnog društva, Sarajevo

Promocija i razvoj civilnog društva, međusektorske
saradnje i dobre uprave u BiH